

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΜΠΟΥΛΜΠΑΣΑΚΟΥ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΜΗΤΡΟΓΛΟΥ ΡΑΛΛΙΩ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2016

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση τη κατάστασης των δημοσίων δαπανών της Ελλάδας σε σχέση με τις πηγές χρηματοδότησης της. Γι' αυτό το λόγο θεωρούμε σημαντικό να μην γίνει απλά ανάλυση όλων των δημοσίων δαπανών τα τελευταία δέκα χρόνια, και ανάλυση της εξέλιξης τους σε σχέση με το ΑΕΠ, αλλά ταυτόχρονα ανάλυση των φορολογικών εσόδων και του δημοσίου τομέα. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούμε να έχουμε μια σφαιρικότερη άποψη για τον τρόπο διοίκησης και για την πορεία της ελληνικής οικονομίας.

Σε όλα τα σημεία της εργασίας θα γίνεται ταυτόχρονη παρουσίαση του μέσου όρου όλων των δεικτών σε σχέση με το ΑΕΠ, για την Ελλάδα, την ΕΕ και την ευρωζώνη. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε καλύτερα να εξετάσουμε τις πιθανές παθογένειες, τις ανισορροπίες με τις άλλες χώρες και τις πιθανές βελτιώσεις.

Τα περισσότερα στοιχεία ελήφθησαν από την Eurostat, κάποια από τα στοιχεία που δημοσιεύει ο ΟΟΣΑ, από την ΕΛΣΤΑΤ και από το ΜΜΕΔ.

Το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας αποτελεί παρουσίαση των σημαντικότερων στοιχείων για τον καταμερισμό των δημοσίων δαπανών. Θεωρήσαμε σημαντικό η εργασία να επικεντρωθεί στο κύριο αυτό μέρος. Η παρουσίαση των στοιχείων των δαπανών γίνεται ανά τομέα, με τον τρόπο που έχει ορίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση ότι θα πρέπει να μετρούνται οι δημόσιες δαπάνες.

Μετά από την ανάλυση αρχικά του ελληνικού δημοσίου τομέα και της πρόσφατης αναδιάρθρωσης του, την παρουσίαση και ανάλυση των συγκριτικών

αποτελεσμάτων δαπανών, και τέλος της παρουσίασης της κατάστασης των φορολογικών εσόδων στην Ελλάδα, θα ακολουθήσουν τα συμπεράσματα. Στα συμπεράσματα θα γίνει σύνοψη των όσων είδαμε και επεξεργασία των δεδομένων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο τομέα	σελ.6
1.2 Συγκριτικά στοιχεία του Δημοσίου τομέα στην Ελλάδα και την Ε.Ε.	σελ.10
1.3 Αποτελεσματικότητα δημοσίου τομέα σε Ελλάδα και Ε.Ε.	σελ.13
1.4 Οι αλλαγές των τελευταίων χρόνων	σελ.16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η εξέλιξη του ΑΕΠ στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια	σελ.21
2.2 Συνολικά οι δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα	σελ.25
2.3 Δημόσιες δαπάνες που σχετίζονται με δημόσιες υπηρεσίες	σελ.27
2.4 Δημόσιες δαπάνες για την εθνική άμυνα	σελ.32
2.5 Δημόσιες δαπάνες για τη δημόσια ασφάλεια	σελ.35
2.6 Δημόσιες δαπάνες για οικονομικές δραστηριότητες	σελ.37
2.7 Δημόσιες δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος	σελ.39
2.8 Δημόσιες δαπάνες για στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας	σελ.41
2.9 Δημόσιες δαπάνες για την υγεία	σελ.44
2.10 Δημόσιες δαπάνες για τον πολιτισμό και τη θρησκεία	σελ.46
2.11 Δημόσιες δαπάνες για την παιδεία	σελ.48
2.12 Δημόσιες δαπάνες για την κοινωνική πρόνοια	σελ.51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

3.1 Οι συνολικοί φόροι σε Ελλάδα, ΕΕ και Ευρωζώνη σελ.55

3.2 Φορολογία στην παραγωγή και τις εισαγωγές (έμμεσοι φόροι) σελ.57

3.3 Ανάλυση ανά χώρα της φορολογικής κατάστασης σε ΕΕ-28 και Ευρωζώνη σελ.61

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ σελ.70

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ σελ.72

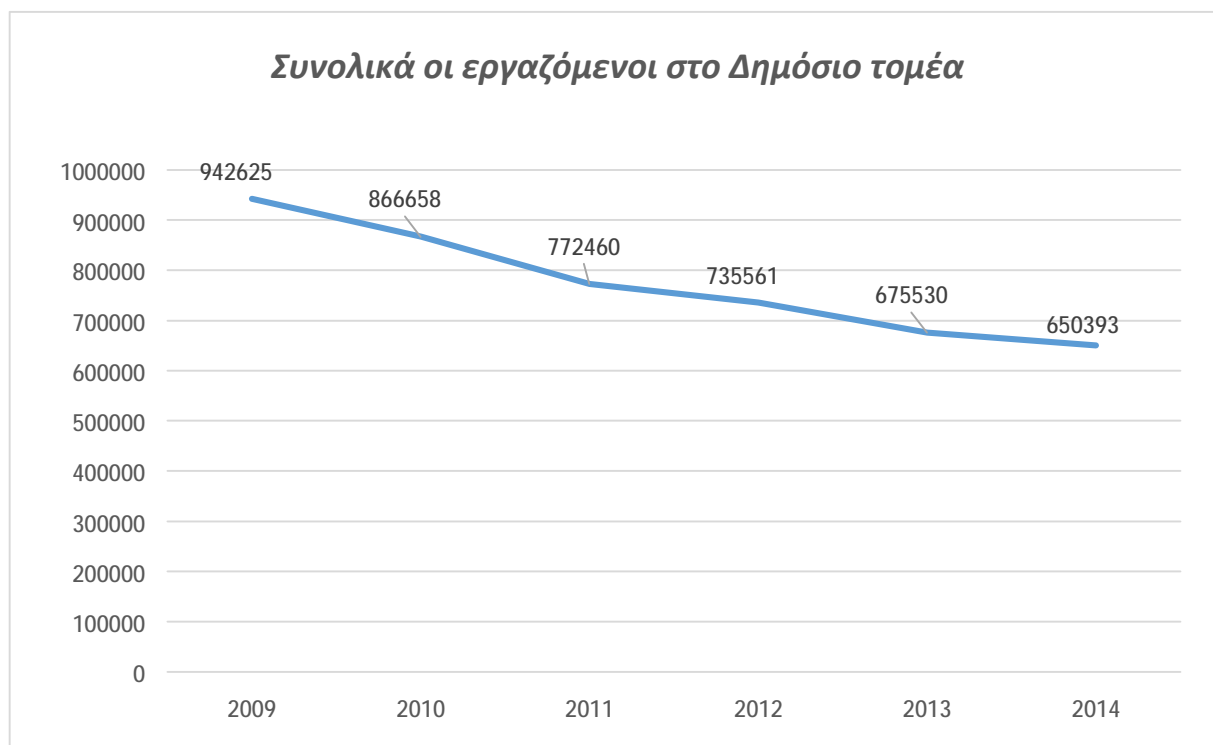
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ σελ.73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο τομέα

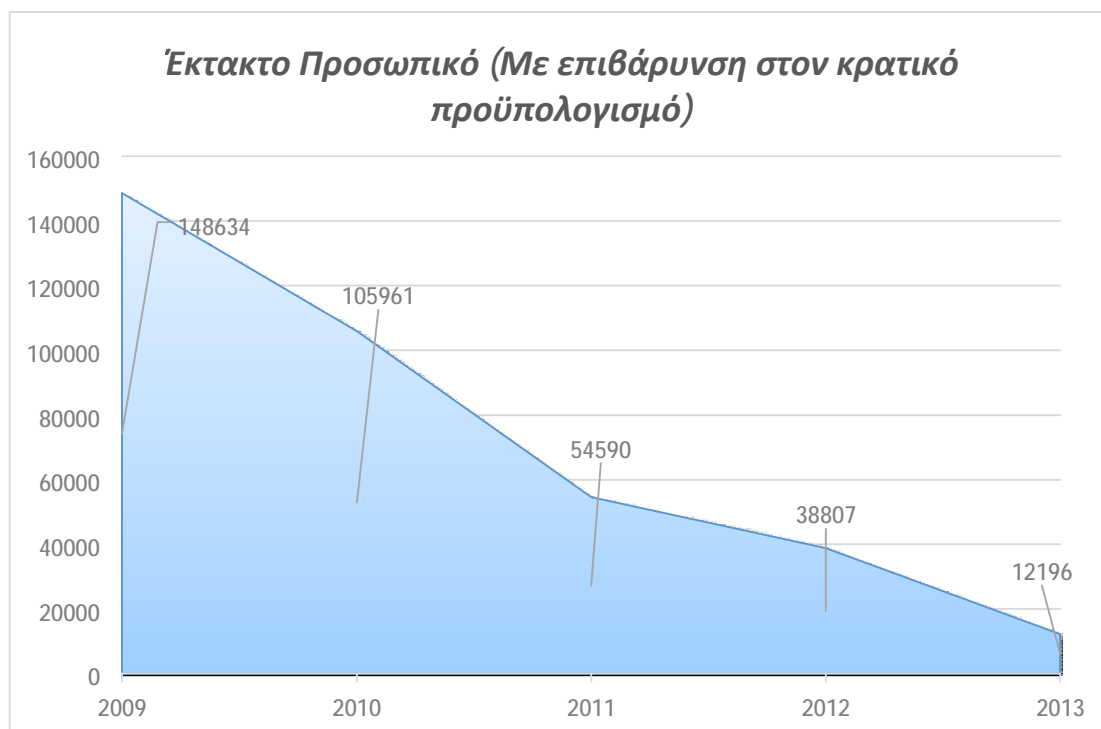
Θα αρχίσουμε αυτή την εργασία με παρουσίαση των σημαντικών στατιστικών στοιχείων για τους εργαζόμενους του δημοσίου τομέα στην Ελλάδα. Στο πρώτο κεφάλαιο θα δοθούν στοιχεία που σχετίζονται με το δημόσιο τομέα και με τις δαπάνες του. Στην πορεία θα παρατεθούν και σημαντικοί μακροοικονομικοί δείκτες. Οι δημόσιες δαπάνες έχουν μειωθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια, και συνεπώς ο αριθμός των εργαζόμενων. Θα επικεντρωθούμε βέβαια στα έτη μετά το 2010, αλλά όχι μέχρι σήμερα γιατί δεν υπάρχουν όλα τα απαραίτητα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

Οι εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα περιλαμβάνουν ένα μεγάλο κομμάτι των δαπανών άρα ήταν από τους πρώτους τομείς που γνώρισαν μεγάλες περικοπές οι οποίες αφορούν και το κανονικό αλλά και το έκτακτο προσωπικό.

Γράφημα 1.1 Ο αριθμός εργαζομένων στο δημόσιο τα έτη 2009 έως 2014. Δεν υπολογίζονται οι εργαζόμενοι σε ΝΠΙΔ

Παρατηρούμε τη δραματική μείωση των συνολικών υπαλλήλων όπως καταγράφεται στα στατιστικά στοιχεία του ΜΜΕΔ. Η συνολική μείωση είναι από 942.625 το 2009 σε 650.393 το 2013. Τα στοιχεία αυτού του κεφαλαίου θα τα λάβουμε από τρεις διαφορετικές πηγές. Από το ΜΜΕΔ, τον ΟΟΣΑ και την ΕΛΣΤΑΤ.

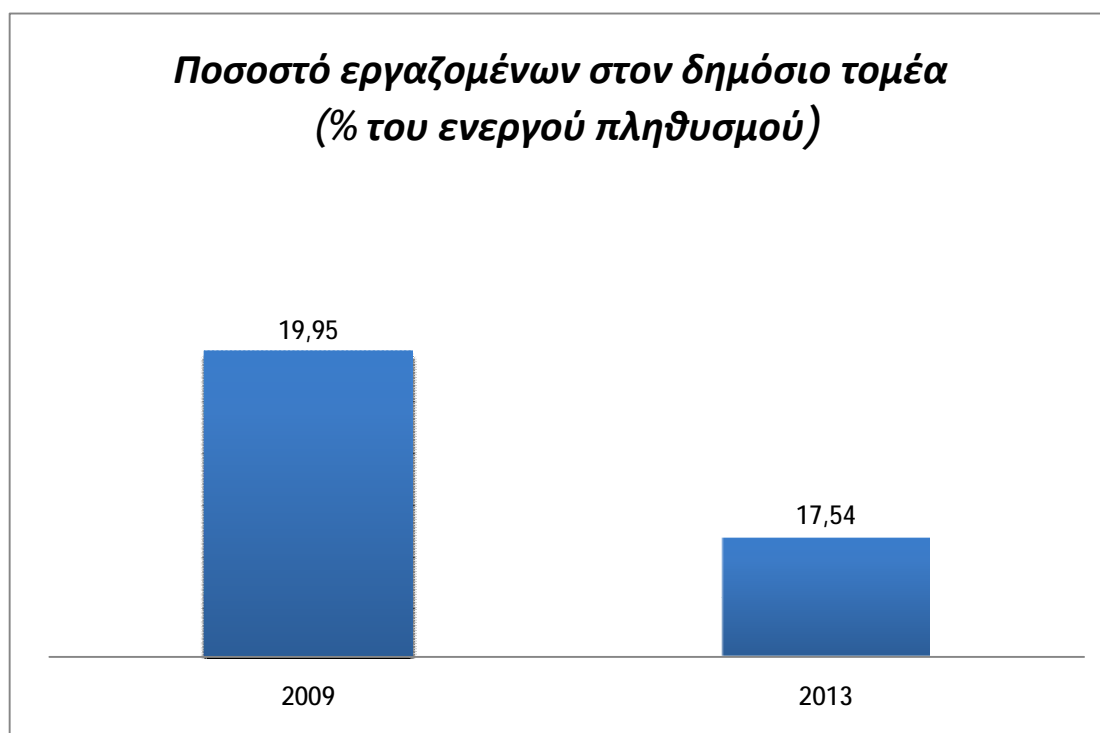
Γράφημα 1.2 Το έκτακτο προσωπικό τα έτη 2009 ως 2013. Υπολογίζονται μόνο οι εργαζόμενοι που το μισθολόγιο τους αναγράφεται στον κρατικό προϋπολογισμό

Οι μειώσεις εργαζομένων που αποτελούσαν έκτακτο προσωπικό είναι ακόμα πιο δραματικές. Από 148.634 το 2009 μειώθηκαν στους 12.196 το 2013. Είναι προφανές ότι στον τομέα των δημοσίων υπαλλήλων, που είναι μέρος των συνολικών δημοσίων δαπανών, υπήρξαν δραματικές μειώσεις. Όπως θα δούμε και παρακάτω οι δημόσιες δαπάνες μειώθηκαν σχεδόν σε όλους τους τομείς. Έχει ενδιαφέρον όμως να δούμε και ποιο ποσοστό των μειώσεων των δημοσίων δαπανών σχετίζεται με απολύσεις εργαζομένων.

	2002	2005	2009	2012	2013	2015
Δείκτης						
Εργαζόμενοι στο Δημόσιο τομέα (% των συνολικών εργαζομένων)	22,18	..	22,62	..

Εργαζόμενοι στο Δημόσιο τομέα (% του ενεργού πληθυσμού)	19,95	..	17,54	..
Ποσοστό γυναικών στο δημόσιο τομέα	45,67	..	45,58	..

Πίνακας 1.1 Σημαντικοί δείκτες εργαζομένων του δημοσίου τομέα (OECD)

Γράφημα 1.3 Ποσοστό εργαζομένων στο δημόσιο τομέα

Για πολλούς ο διογκωμένος θεωρητικά δημόσιος τομέας στην Ελλάδα είναι ο κύριος λόγος που εμφανίστηκε αυξημένο δημόσιο χρέος και ελλείμματα. Το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής θεώρησε ότι η μείωση του δημοσίου τομέα και των δημοσίων δαπανών είναι ο καλύτερος τρόπος μείωσης του χρέους και εμφάνισης πλεονάσματος. Πρέπει όμως να εξετάσουμε το πραγματικό μέγεθος του δημοσίου, και σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχει όμως μια

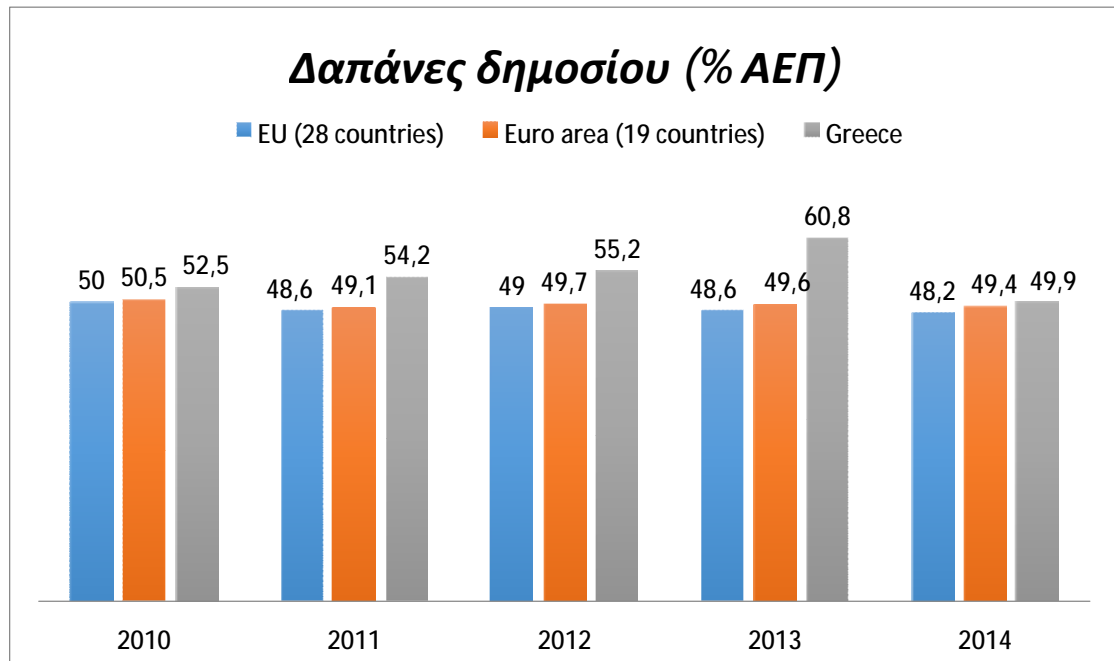
σημαντική δυσκολία. Το μέγεθος του δημοσίου δεν μπορεί να μετρηθεί με κάποιο άμεσο τρόπο, καθώς είναι αρκετά πολύπλοκο να καθορίσουμε από ένα μεγάλο εύρος εργασιών και συνεργασιών του κράτους ποιος είναι δημόσιος υπάλληλος. Υπάρχουν όμως έμμεσοι τρόποι μέτρησης. Όπως είδαμε η ΕΛΣΤΑΤ παρέχει στατιστικά στοιχεία μόνο για δύο έτη, ενώ η EUROSTAT και ο Ο.Ο.Σ.Α. δεν παρέχουν καθόλου και λίγα στοιχεία αντίστοιχα.

1.2 Συγκριτικά στοιχεία του Δημοσίου τομέα στην Ελλάδα και την Ε.Ε.

	2010	2011	2012	2013	2014
EU (28 countries)	50	48,6	49	48,6	48,2
Euro area (19 countries)	50,5	49,1	49,7	49,6	49,4
Belgium	53,3	54,4	55,8	55,6	55,1
Bulgaria	36,6	34,1	34,7	37,6	42,1
Czech Republic	43	42,9	44,5	42,6	42,6
Denmark	57,1	56,8	58,8	57,1	56,9
Germany	47,3	44,7	44,4	44,5	44,3
Estonia	40,5	37,4	39,1	38,3	38
Ireland	65,7	45,5	41,8	39,7	38,2
Greece	52,5	54,2	55,2	60,8	49,9
Spain	45,6	45,6	48	45,1	44,5
France	56,4	55,9	56,8	57	57,5
Croatia	47,2	48,8	47,1	47,8	48,2
Italy	49,9	49,1	50,8	51	51,2

Cyprus	42,2	42,5	41,9	41,4	49,3
Latvia	44,7	39	36,9	36,8	37,1
Lithuania	42,3	42,5	36,1	35,6	34,8
Luxembourg	44	43,3	44,6	43,3	42,4
Hungary	49,6	49,7	48,6	49,5	49,9
Malta	41,1	40,9	42,5	42,6	44
Netherlands	48,2	47	47,1	46,4	46,2
Austria	52,7	50,8	51,1	50,9	52,7
Poland	45,6	43,6	42,6	42,4	42,1
Portugal	51,8	50	48,5	49,9	51,7
Romania	39,6	39,1	36,5	35,2	34,9
Slovenia	49,3	50	48,6	60,3	49,8
Slovakia	42	40,5	40,1	41	41,6
Finland	54,8	54,4	56,1	57,6	58,3
Sweden	51,2	50,5	51,7	52,4	51,8
United Kingdom	48,8	46,9	46,8	44,9	43,9
Iceland	49,4	45,7	45,5	44,2	45,7
Liechtenstein	:	:	:	:	:
Norway	45	43,8	42,9	44,1	45,6
Switzerland	32,9	32,9	33,3	34	33,7

Πίνακας 1.2 Δαπάνες δημοσίου στις χώρες της Ε.Ε. τοις εκατό του ΑΕΠ. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παραθέσουμε αναλυτικότερα τις δημόσιες δαπάνες και για τα τελευταία δύο έτη.

Γράφημα 1.4 Οι συνολικές δαπάνες του δημοσίου τομέα για την Ελλάδα, την Ε.Ε. και την ευρωζώνη

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε από τα παραπάνω στοιχεία, ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα είναι διογκωμένος αλλά όχι τόσο όσο θα φανταζόμασταν. Τουλάχιστον σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε σύγκριση με το ΑΕΠ της. Αυτό όμως που δεν μπορούμε να ελέγξουμε άμεσα είναι ο βαθμός παραγωγικότητας του δημοσίου τομέα. Η ταύτιση του προβλήματος χρέους με έναν διογκωμένο δημόσιο τομέα δεν βρίσκει βάση στα στατιστικά στοιχεία. Χώρες με υγιείς οικονομίες και μικρό χρέος και έλλειμμα όπως η Δανία και η Φινλανδία παρουσίαζαν πολύ μεγαλύτερα νούμερα στο ποσοστό του πληθυσμού που εργάζεται στο δημόσιο. Ταυτόχρονα και οι δαπάνες του δημοσίου δεν είναι υπερβολικά μεγάλες σε σχέση με το ΑΕΠ. Υπάρχει όμως σταθερά μεγαλύτερη τιμή

από την Ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρατηρούμε σταθερή αύξηση ως το 2012 όπου έφτασαν το 60% του ΑΕΠ και κατόπιν πτώση. Επειδή όμως οι δαπάνες είναι σε σχέση με το ΑΕΠ μπορεί η τιμή να αυξήθηκε λόγω δραματικής μείωσης του ΑΕΠ στην Ελλάδα τα πρώτα χρόνια της κρίσης. Το 2013 βλέπουμε ότι οι δαπάνες του δημοσίου μειώθηκαν δραματικά, χωρίς όμως να αυξηθεί το ΑΕΠ.

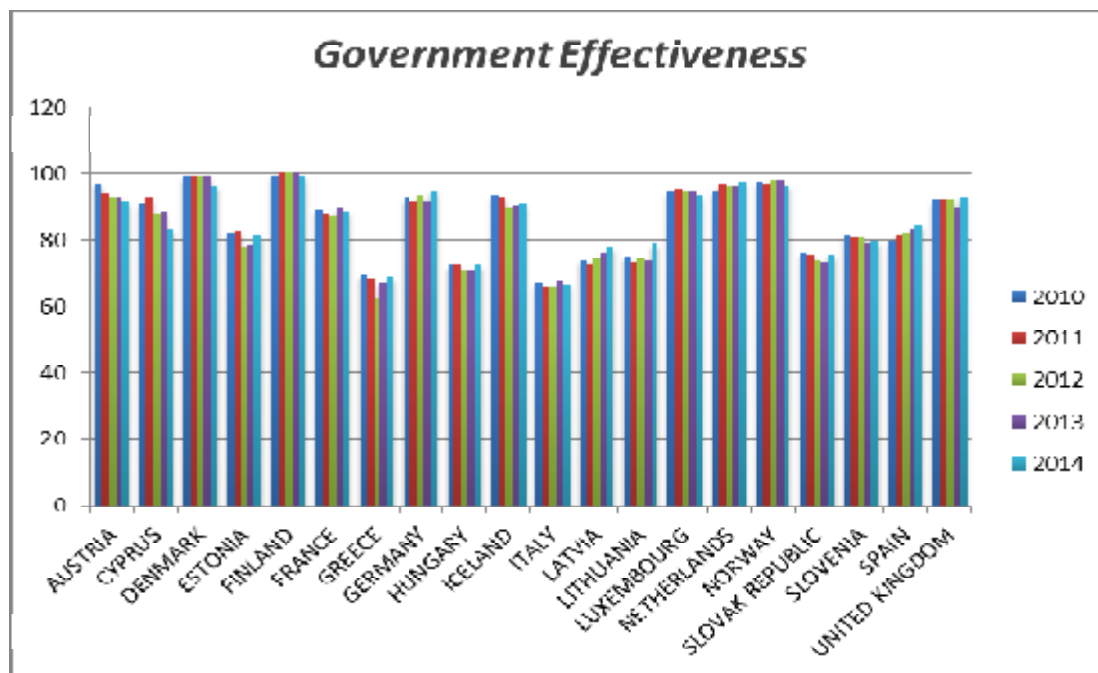
1.3 Αποτελεσματικότητα δημοσίου τομέα σε Ελλάδα και Ε.Ε.

Όπως είπαμε και νωρίτερα είναι σημαντικό να δούμε την αποτελεσματικότητα του δημοσίου τομέα. Δυστυχώς δεν υπάρχει κάποιος αποδεκτός τρόπος μέτρησης της αποτελεσματικότητας αλλά με έμμεσο τρόπο μπορούμε να εξάγουμε κάποια συμπεράσματα. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει δημιουργήσει έναν πολυπαραγοντικό δείκτη για να προσδιορίσει την αποτελεσματικότητα των δημοσίων και να μπορέσει να εξάγει συγκρίσεις. Ο δείκτης αυτός περιέχει στοιχεία για την ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών. Με βάση αυτόν τον δείκτη παρουσιάζουμε τα στατιστικά για της Παγκόσμιας Τράπεζας για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης :

	2010	2011	2012	2013	2014
	Rank	Rank	Rank	Rank	Rank
AUSTRIA	97,12919	93,36493	92,82297	92,82297	91,34615
CYPRUS	90,90909	92,41706	88,03828	88,51675	83,17308
DENMARK	99,04306	99,05213	99,04306	99,04306	96,15385
ESTONIA	82,29665	82,46445	77,99043	78,4689	81,25
FINLAND	99,52153	100	100	100	99,03846
FRANCE	88,99522	87,67773	87,55981	89,47369	88,94231

GREECE	69,37799	68,24644	62,20096	66,98565	68,75
GERMANY	92,3445	91,46919	93,30144	91,38756	94,71154
HUNGARY	72,2488	72,03792	70,8134	70,33493	72,11539
ICELAND	93,30144	92,891	89,95216	90,43062	90,86539
ITALY	66,98565	65,87678	66,02871	67,46411	66,82692
LATVIA	73,68421	72,51185	74,64115	76,07655	77,88461
LITHUANIA	75,11961	72,98578	74,16268	73,68421	78,84615
LUXEMBOURG	94,25837	95,26067	94,73684	94,25837	93,26923
NETHERLANDS	94,73684	96,68246	96,65072	96,65072	97,59615
NORWAY	97,60766	97,15639	98,08612	98,08612	96,63461
SLOVAK REPUBLIC	76,07655	75,82938	73,68421	73,20574	75,48077
SLOVENIA	81,33971	80,56872	80,86124	78,94736	79,32692
SPAIN	79,42583	81,51659	82,29665	82,77512	84,61539
UNITED KINGDOM	91,86603	91,94313	91,86603	89,95216	92,78846

Πίνακας 1.3 Οι τιμές του δείκτη Government Effectiveness της Παγκόσμιας Τράπεζας για τις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα έτη 2010 με 2015

Γράφημα 1.5 Τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα για τον δείκτη *Government Effectiveness* και η εξέλιξη των τιμών τα τελευταία χρόνια

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, το κύριο πρόβλημα της Ελλάδας φαίνεται να είναι η αποτελεσματικότητα του δημοσίου τομέα και όχι το μέγεθος του σε σχέση με το ΑΕΠ. Η Ελλάδα και η Ιταλία έχουν τις χαμηλότερες τιμές στο συγκεκριμένο δείκτη, με την Φινλανδία και τη Δανία να είναι στον αντίποδα. Παρατηρούμε όμως ότι η Ελλάδα από το 2012 και μετά φαίνεται να έχει αυξήσει τα ποσοστά αποτελεσματικότητας του δημοσίου τομέα, όχι όμως σε ικανοποιητικά επίπεδα. Θεωρούμε δηλαδή, ότι η Ελλάδα έχει σχετικά υψηλές τιμές δημοσίων δαπανών σε σχέση με το ΑΕΠ και ταυτόχρονα πολύ κακή ποιότητα δημοσίων υπηρεσιών.

1.4 Οι αλλαγές των τελευταίων χρόνων

Συνοπτικά οι αλλαγές

Μετά την εφαρμογή του πρώτου μνημονίου έγινε προσπάθεια να μειωθεί δραστικά ο αριθμός των εργαζόμενων στο δημόσιο τομέα. Πιο συγκεκριμένα μέχρι το 2009 οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο ανέρχονταν σε 1.066.729, εκ των οποίων σχεδόν εκατόν εικοσιπέντε χιλιάδες ήταν ένστολοι. Το 2013 μειώθηκαν κατά 194.586, δηλαδή έφτασαν σε αριθμό τους 776.954. Στις ΔΕΚΟ μειώθηκαν την ίδια περίοδο κατά 26.457 φτάνοντας τον αριθμό τω σχεδόν 68 χιλιάδων. Η μείωση εργαζομένων ανέρχεται στο 18% των συνολικών, γεγονός που μπορούμε να φανταστούμε τι αντίκτυπο θα είχε και θα έχει στην οικονομία. Πιο αναλυτικά, δραστική μείωση προσωπικού έγινε στους:

- ΟΤΑ
- ΝΠΔΔ
- ΝΠΙΔ
- Δημόσιους Οργανισμούς Υγείας και Πρόνοιας
- Δημόσια εκπαίδευση

Στους ΟΤΑ η μείωση προσωπικού έφτασε σχεδόν το 19%, ενώ στην εκπαίδευση το 10,5%. Ταυτόχρονα όσοι υπάλληλοι απολύονται, ή καταργείται η θέση ή τίθενται σε εφεδρεία, δεν αναπληρώνονται παρά με ένα πολύ μικρό ρυθμό της τάξης του 20%, δηλαδή ανά πέντε αποχωρούντες ένας προσλαμβάνεται. Την περίοδο που ακολούθησε αυτό το ποσοστό θα δούμε ότι μειώθηκε στο 10%.

Το τέλος του 2013, τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής όριζαν ότι σε πολλούς οργανισμούς έπρεπε να γίνουν μειώσεις προσωπικού της τάξης του 30 ως και 60%, με συστήματα απόλυσης, διαθεσιμότητας και εφεδρείας να αποτελούν τον τρόπο επίτευξης του σκοπού. Ταυτόχρονα με τις απολύσεις και της παρεμφερείς

μορφές τους, για τους εργαζόμενους που συνέχισαν να εργάζονται στον δημόσιο τομέα άλλαξαν τρομερά οι συνθήκες εργασίας τους.

Όπως αναφέραμε άλλαξαν και οι εργασιακές συνθήκες με σημαντικότερη αλλαγή τη μείωση μισθών. Με βάση τα στατιστικά που δημοσίευσε το Κοινωνικό Πολύκεντρο της ΑΔΕΔΥ(2013):

- Η μείωση μισθών κυμαίνεται από 20 ως 53% ανά κλάδο
- Πάνω από τους μισούς υπαλλήλους αμείβονται με λιγότερα από 1300 ευρώ
- Ο βασικός μισθός έπεσε την περίοδο που εξετάζουμε από 850 ευρώ στα 780 ευρώ

Πέραν της μείωσης των μισθών οι εργασιακές συνθήκες επιδεινώθηκαν και στο επίπεδο των ωρών εργασίας, οι οποίες ανέβηκαν από 37,5 ώρες εβδομαδιαίως στις σαράντα ώρες εβδομαδιαίως. Υπάρχουν όμως και έμμεσοι τρόποι που η εργασία έγινε χειρότεροι, όπως η ανάληψη περισσότερων καθηκόντων, η αύξηση των ελέγχων και η μείωση των αδειών. Οι μειώσεις προσωπικού, χωρίς την αντίστοιχη αναπλήρωση αύξησαν σε ορισμένους κλάδους υπερβολικά το φόρτο εργασίας.

Σε πολλές περιπτώσεις καταργήθηκαν δημόσιοι οργανισμοί και αντικαταστάθηκαν από ιδιωτικές εταιρίες που παρείχαν κακές συνθήκες εργασίας στους υπαλλήλους τους, όπως συνεργεία καθαρισμού. Ο ανταγωνισμός που δημιουργείται μεταξύ ιδιωτικών εταιριών και δημοσίων επιχειρήσεων οδηγεί σταδιακά στην περεταίρω επιδείνωση των συνθηκών και στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα.

Το 2010 το Υπουργείο Οικονομικών εξέδωσε το Επικαιροποιημένο Ελληνικό Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο αποσκοπούσε στη μείωση του λειτουργικού κόστους του δημοσίου και προέβλεπε τα παρακάτω:

- Οι μόνες προσλήψεις που θα γινόταν το 2010 είναι στην υγεία, στην εκπαίδευση και στην ασφάλεια. Όλες οι άλλες προσλήψεις αναστέλλονται
- Ο λόγος προσλήψεων και αποχωρήσεων καθορίζεται στο 1 προς 5 με κατάργηση των εξαιρέσεων του νόμου 3899/2010

- Οι προσλήψεις προσωπικού σε περιπτώσεις συνεργασίας με ιδιώτη, της μορφής μίσθωσης έργου, ορισμένου χρόνου θα πρέπει να αντιστοιχούν στο 15% του προηγούμενου έτους

Κατόπιν με εφαρμογή του μεσοπρόθεσμού, ακολούθησαν επιπλέον μέτρα όπως τα παρακάτω:

- Η αναλογία συνταξιοδοτήσεων , προσλήψεων από 1 προς 5 έγινε 1 προς 10.
- Με τον νόμο 3986/2011 εισήχθη το σύστημα της εφεδρείας στο δημόσιο Χρήση της εφεδρείας στους ΙΔΟΧ του δημοσίου, ενώ παράλληλα καταργούνται οι οργανικές θέσεις
- Εφαρμογή της διαθεσιμότητας σε περίπτωση κατάργησης της θέσης σε μεγάλο αριθμό οργανισμών του δημοσίου
- Μείωση οργανικών μονάδων κατά 30% και συνταξιοδοτήσεις και απολύσεις σχεδόν εκατόν πενήντα χιλιάδων εργαζόμενων του Δημοσίου τομέα μέχρι το 2015

Το 2013 ψηφίστηκαν επιπλέον μέτρα που θέτουν σε διαθεσιμότητα ή σχέδιο κινητικότητας παραπάνω από 25.000 υπαλλήλους. Ο θεσμός της διαθεσιμότητας ωστόσο μπορούμε να καταλάβουμε ότι είναι αρκετά κοντά στην απόλυση. Ταυτόχρονα, ψηφίστηκε μείωση των οργανικών θέσεων κατά περίπου 50%. Στο Μεσοπρόθεσμο Πλάνο Δημοσιονομικής Σταθερότητας προβλέπονται επίσης τα παρακάτω:

- Παύση προσλήψεων στους ΟΤΑ Α βαθμού μέχρι το 2016
- Παύση προσλήψεων διοικητικού προσωπικού στην εκπαίδευση και καθορισμός αναλογίας προσλήψεων αποχωρήσεων 1 προς 10
- Πρόσληψη διακοσίων εφοριακών
- Παύση προσλήψεων για το 2013 για τους ένστολους, και μείωση των προσλήψεων για τα επόμενα 3 έτη
- Μείωση προσλήψεων στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας κατά 30%

Επιπλέον για την εκπαίδευση ψηφίστηκαν τα παρακάτω:

- Μείωση προσωπικού σε αναπληρωτές καθηγητές και αύξηση ωραρίου για τους μόνιμους. Το εννεάμηνο για τους αναπληρωτές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας γίνεται οκτάμηνο
- Μείωση έκτακτου προσωπικού σε ΑΕΙ και ΤΕΙ από 4 χιλιάδες σε 1300 από το 2010 ως το 2011

Το σχέδιο κινητικότητας που αναφέραμε παραπάνω ορίζει ότι ένας υπάλληλος μπορεί να παραμείνει στη θέση του για έναν χρόνο αλλά με μειωμένο μισθό, ως υποκατάσταση της αποζημίωσης απόλυσης και βοήθεια από το κράτος για εκπαίδευση ώστε να απορροφηθεί στον ιδιωτικό τομέα.

Ταυτόχρονα γίνεται μείωση των οργανικών θέσεων με συγχωνεύσεις σχολείων, νοσοκομείων και κλείσιμο λοιπών δομών. Με αυτό τον τρόπο βλέπουμε ότι ήταν πρακτικώς αδύνατον αυτοί που εντάχθηκαν στο σχέδιο κινητικότητας να επαναπροσληφθούν, καθώς υπάρχει και ταυτόχρονη μείωση των θέσεων. Σε πολλές περιπτώσεις η μείωση ξεπερνάει το 50% των θέσεων, όπως στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης που προβλέπεται στο 58%.

Οι επιπτώσεις των αλλαγών στην κοινωνία

Οι αλλαγές που έλαβαν χώρα στο δημόσιο τομέα και οι απολύσεις υπαλλήλων δεν επηρεάζουν μόνο τους απασχολούμενους αλλά και την ποιότητα υπηρεσιών του κράτους προς τους πολίτες. Όπως είδαμε μειώθηκαν και οι δημόσιες δαπάνες σε μεγάλο βαθμό, μειώθηκαν οι μισθοί του δημοσίου αλλά και το προσωπικό.

Αυτές οι αλλαγές σημαίνουν πολύ δυσκολότερες συνθήκες εργασίας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνεπώς μπορούμε να θεωρήσουμε μειωμένη παραγωγικότητα. Επιπλέον όσο οι κατάσταση δυσκολεύει και αυξάνει ο κίνδυνος

φτώχειας για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, η έλλειψη παροχών από το δημόσιο θα πλήξει περισσότερο τα κατώτερα οικονομικά στρώματα της κοινωνίας.

Το Μητρώο Μισθοδοτούμενων Ελληνικού Κράτους

Για την καλύτερη αξιολόγηση και παρατήρηση των γεγονότων και καταστάσεων του Δημοσίου δημιουργήθηκε το Μητρώο Μισθοδοτούμενων Ελληνικού Κράτους ή ΜΜΕΔ. Μέσω των στατιστικών στοιχείων που δημοσιεύει μπορούμε να εξετάσουμε τις αλλαγές στους εργαζόμενους και συνεργαζόμενους του Δημοσίου. Το ΜΜΕΔ συνεργάζεται με την ΕΛΣΤΑΤ για τη συλλογή πληροφοριών εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η εξέλιξη του ΑΕΠ στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια

Σε αυτό το κεφάλαιο θα κάνουμε εκτενή ανάλυση με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Eurostat για τις δημόσιες δαπάνες του ελληνικού κράτους. Θα δούμε ποιες είναι οι δαπάνες σε κάθε τομέα και κατόπιν θα παρουσιαστούν οι τιμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης ώστε να συγκριθούν με τις αντίστοιχες τιμές της Ελλάδας. Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση των σημαντικότερων δεικτών του ΑΕΠ, δείκτες σημαντικότεροι για να μπορούμε να κάνουμε μια ανάγνωση της πορείας της οικονομίας. Τα στοιχεία που θα παρουσιάσουμε δεν εμπεριέχουν στα περισσότερα γραφήματα ούτε το 2015 αλλά ούτε το 2016, καθώς τα αντίστοιχα στοιχεία δεν έχουν δημοσιευτεί στη Eurostat ή στην ΕΛΣΤΑΤ.

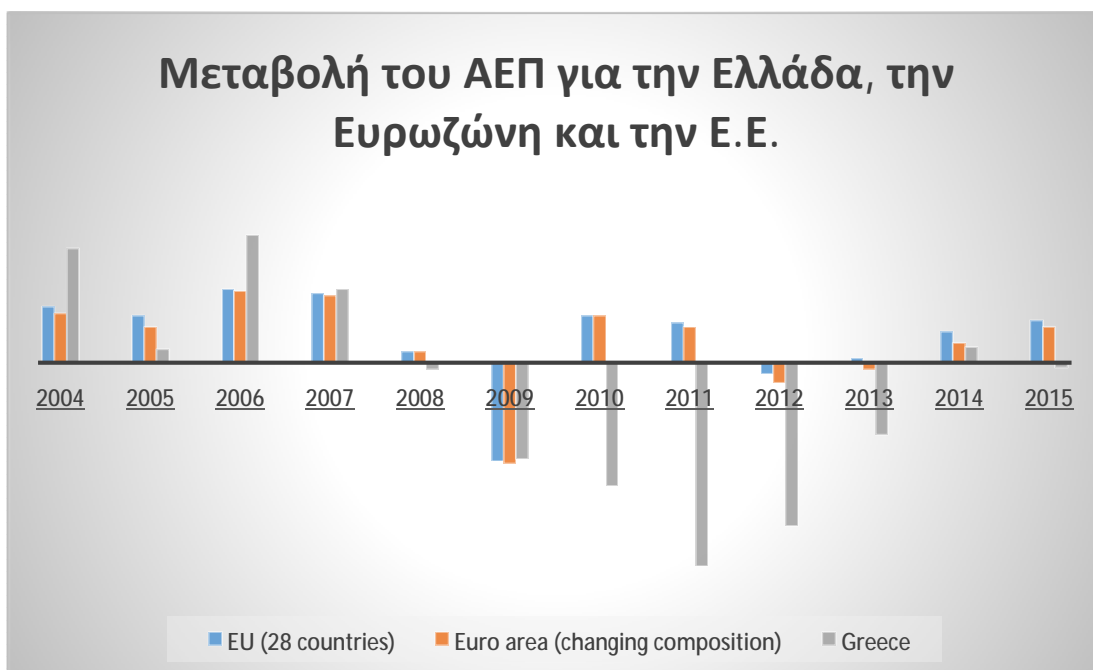
Σχήμα 2.1 Οι τιμές του ΑΕΠ της Ελλάδας από το 2006 έως το 2014 σε εκατομμύρια ευρώ

Το πρώτο που παρατηρούμε από το παραπάνω γράφημα είναι η δραματική μείωση του ΑΕΠ από το 2008 και μετά. Μέχρι το 2008 υπήρχε συνεχής αύξηση του ΑΕΠ. Η μείωση αυτή έφτασε τα 64 εκατομμύρια ευρώ το 2014 σε σύγκριση με το 2008. Είναι προφανές ότι η μείωση αυτή οφείλεται στην οικονομική κρίση και την κρίση χρέους. Κατόπιν τα μέτρα που εφαρμόστηκαν πιθανώς να δημιούργησαν επιπλέον ύφεση.

Στη συνέχεια της εργασίας θα δούμε ότι τα στοιχεία που παρουσιάζονται θα είναι το ποσοστό επί του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος. Είναι λοιπόν σημαντικό να δούμε ποιες είναι οι αλλαγές στο ΑΕΠ της Ελλάδος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ίσως ο σημαντικότερος δείκτης ανάπτυξης είναι η μεταβολή του ΑΕΠ. Θα πρέπει ο αναγνώστης να έχει αντίληψη της μεταβολής του ΑΕΠ γιατί μια αύξηση των δαπανών μπορεί να αντιστοιχεί σε μείωση του ΑΕΠ και όχι σε πραγματική αύξηση του ύψους των χρημάτων που δαπανώνται.

Σχήμα 2.2 Η μεταβολή του ΑΕΠ ανά χρόνο από το 2004 ως το 2015 για την Ελλάδα. Τα στοιχεία παρότι δημοσιεύτηκαν στην επίσημη σελίδα της Eurostat διαφέρουν από το παραπάνω γράφημα 2.1

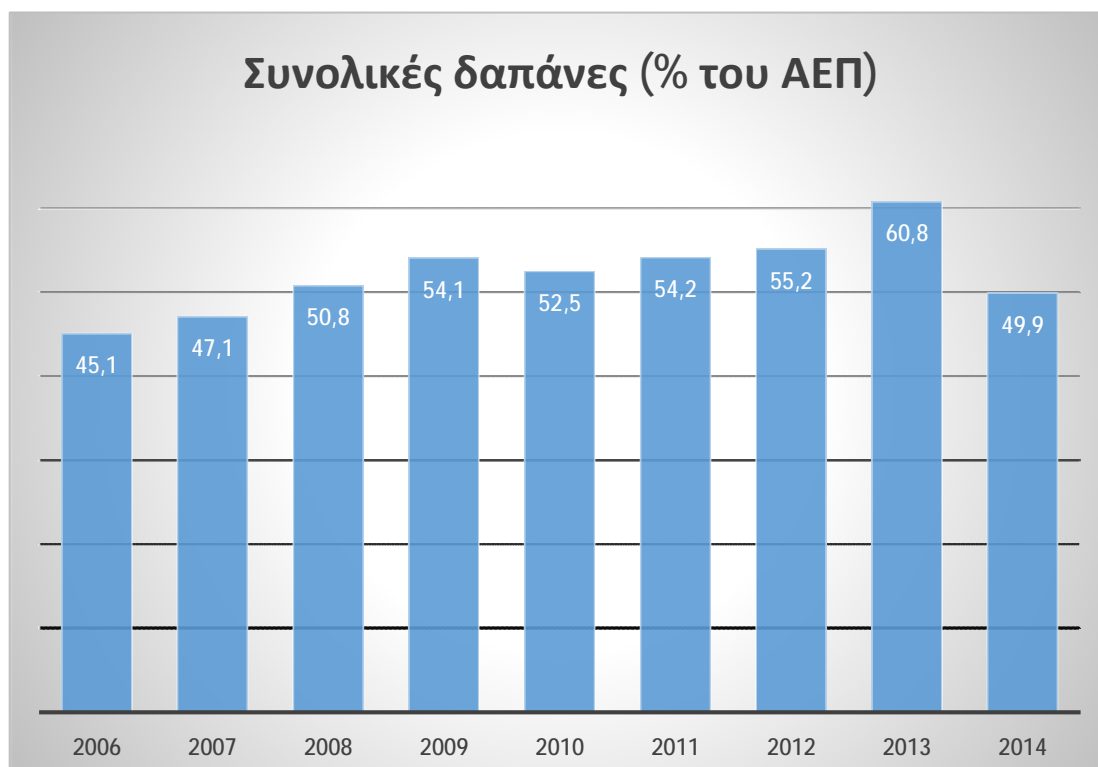

Σχήμα 2.3 Η εξέλιξη του ΑΕΠ στην Ελλάδα συγκριτικά με την Ευρωζώνη και την ΕΕ. Οι τιμές για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη παρήχθησαν ως το ποσοστό δαπανών επί του συνολικού ΑΕΠ των χωρών που συμμετέχουν

Η πορεία μεταβολής του ΑΕΠ της Ελλάδος είναι χαρακτηριστική της πορείας της οικονομίας της. Βλέπουμε μέχρι το 2008 σταδιακή άνοδο, πολλές φορές μεγαλύτερη της αντίστοιχης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης, με αποκορύφωμα το 2006. Στην πορεία όμως η τραγική πτώση του ΑΕΠ της Ελλάδας δεν είναι αντίστοιχη της Ευρωπαϊκής πορείας. Οι περισσότερες χώρες επανήλθαν άμεσα μετά την πτώση του 2009, που οφείλεται στην οικονομική κρίση. Η Ελλάδα συνέχισε την καθοδική πορεία με αποκορύφωμα της πτώσης το 2011, ενώ το μέσον όρο ΕΕ και Ευρωζώνης είχε αρχίσει να ανακάμπτει. Παρατηρούμε μια οριακή πτώση του ΑΕΠ το 2012 και το 2013 για τις χώρες της ΕΕ και της Ευρωζώνης, αλλά από το 2014 επανήλθαν σε τροχιά ανάπτυξης. Μπορούμε να αναφέρουμε ότι τα μέτρα τα οποία εφαρμόστηκαν είχαν τρομερή επίδραση στον δείκτη μεταβολής του ΑΕΠ. Τέλος, η ελληνική οικονομία φαίνεται ότι άρχισε να εμφανίζει και πάλι αύξηση του ΑΕΠ το 2014, που όπως είδαμε και στα προηγούμενα διαγράμματα σε καμία περίπτωση δεν πλησιάζει τις τιμές που υπήρχαν στην προ κρίσης εποχή.

Όσον αφορά τη συνέχεια του κεφαλαίου και την ανάλυση των δαπανών, είναι προφανές ότι πρέπει να επισημάνουμε ότι αναμένουμε αυξημένα νούμερα την περίοδο 2011, 2010 και 2009 καθώς είχαμε τραγική μείωση του ΑΕΠ και συνεπώς λογικά αύξηση του λόγου Δαπάνες/ΑΕΠ σε όλους τους τομείς. Ωστόσο, ένας σχεδόν σταθερός λόγος ΑΕΠ δαπανών σημαίνει ότι η δραματική μείωση του ΑΕΠ είναι το ίδιο υψηλή με τη μείωση των δημοσίων δαπανών.

2.2 Συνολικά οι δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα

Σχήμα 2.4 Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

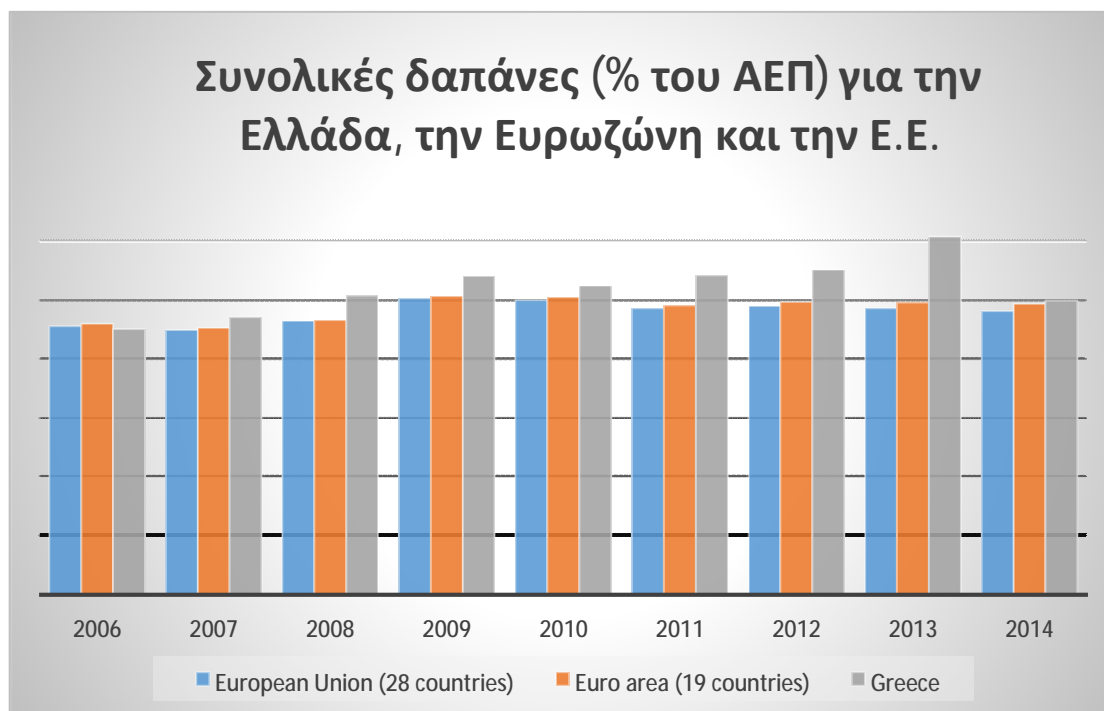
Ως γενική εικόνα υπάρχει μια συνεχής τάση αύξησης των δημοσίων δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ σε όλη τη χρονική διάρκεια που εξετάζουμε. Υπάρχουν όμως δυο βασικές περιόδους όπου φαίνεται να υπάρχει σημαντική μείωση: το 2010 και το 2014. Το 2010 είχαμε μια δραματική μείωση του ΑΕΠ αλλά φαίνεται ότι η μείωση των δαπανών, με την εφαρμογή του πρώτου μνημονίου, ήταν υψηλότερη.

Το 2014 παρατηρούμε μια επίσης μείωση του λόγου Συνολικών δαπανών/ΑΕΠ που πιθανώς οφείλεται στην αύξηση του ΑΕΠ και όχι στη μείωση των δαπανών. Η κρίσιμότερη περίοδος ωστόσο φαίνεται να είναι το έτος 2013 όπου παρατηρείται σημαντική αύξηση του δείκτη στα επίπεδα άνω του 60%. Ένας χαμηλός δείκτης

συνολικών δημοσίων δαπανών προς το ΑΕΠ μας δείχνει μια οικονομία που μπορεί να αυτοσυντηρεί τις δημόσιες δαπάνες της, αλλά ταυτόχρονα και μια οικονομία με πολύ λιτή κοινωνική πολιτική. Συνεπώς είναι δύσκολο μόνο από αυτόν τον δείκτη να υπάρξουν ασφαλή συμπεράσματα.

Όπως είδαμε όμως στο πρώτο κεφάλαιο ένα σημαντικό μέρος των δαπανών που μειώθηκαν οφείλονται σε μείωση των μισθών και του προσωπικού των δημοσίων υπαλλήλων. Ταυτόχρονα μειώθηκε η ποιότητα υπηρεσιών σε κρίσιμους τομείς όπως η παιδεία και η υγεία. Το έκτακτο προσωπικό που το μισθολόγιο του αναγραφόταν στο δημόσιο μισθολόγιο έπεσε περίπου στο ένα δέκατο των υπαλλήλων του 2009 μέχρι το 2014. Η αποτελεσματικότητα του δημοσίου τομέα της Ελλάδας, που συνυπολογίζει και το ποσοστό δαπανών επί του ΑΕΠ συνεχίζει να βρίσκεται σε ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα της Ευρώπης, παρά τις δραματικές μειώσεις δαπανών.

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε το σταθερά υψηλότερο ποσοστό δαπανών προς το ΑΕΠ της Ελλάδας σε σχέση με του αντίστοιχους δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη. Ενώ σε ΕΕ και Ευρωζώνη ο συγκεκριμένος δείκτης φαίνεται να είναι σε σταθερά επίπεδα τα τελευταία χρόνια, στην Ελλάδα παρατηρούνται αυξομειώσεις, με τη μεγαλύτερη απόκλιση από τις ΕΕ και Ευρωζώνη να παρατηρείται το έτος 2013. Φαίνεται πάντως, πως παρόλη την σημαντική μείωση του ΑΕΠ σε όλη την Ευρωζώνη το 2009 δεν αυξήθηκε σημαντικά ο λόγος δαπανών προς ΑΕΠ, που σημαίνει πως σχεδόν όλες οι χώρες προέβησαν σε ταυτόχρονη μείωση δημοσίων δαπανών.

Σχήμα 2.5 Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες της Ελλάδας, της Ευρωζώνης και της ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

2.3 Δημόσιες δαπάνες που σχετίζονται με γενικές δημόσιες υπηρεσίες

Στην ΕΕ των 28 και στην Ευρωζώνη οι δαπάνες για τις γενικές δημόσιες υπηρεσίες είναι στο 6,7% και 7,0% του ΑΕΠ το 2014, αντίστοιχα.

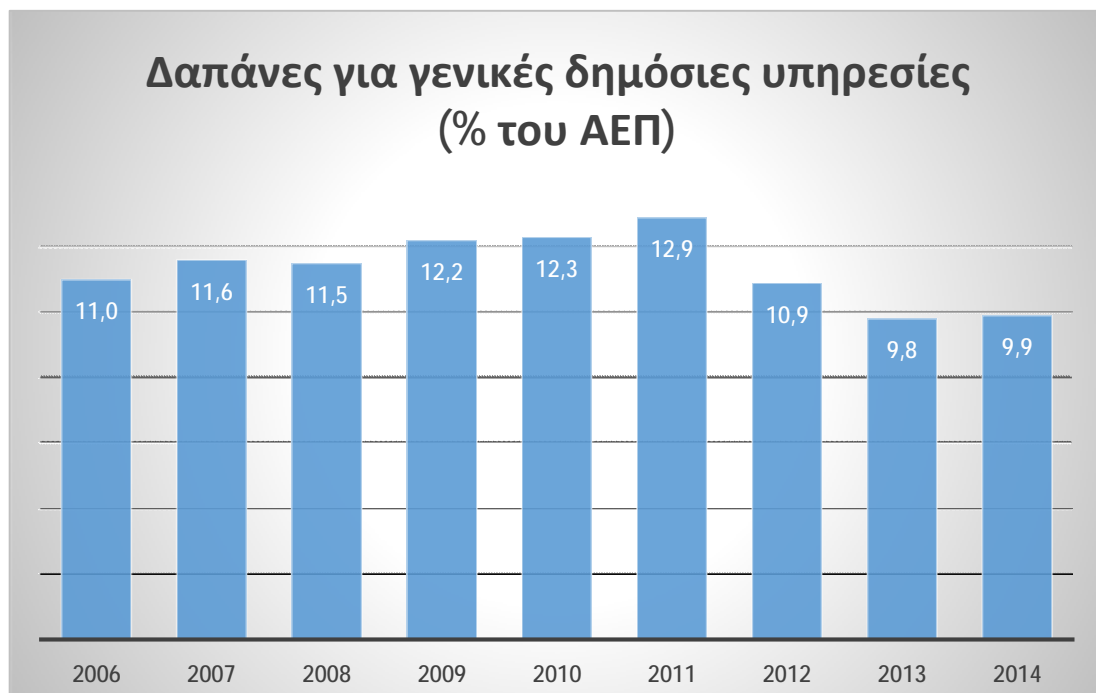
Τις υψηλότερες τιμές έχει η Κύπρος (18,8% του ΑΕΠ), η Ουγγαρία (10,2% του ΑΕΠ) και η Ελλάδα (9,9% του ΑΕΠ) σε ποσοστά αρκετά μεγαλύτερα του μέσου όρου. Στον αντίποδα βρίσκονται η Εσθονία (4,0% του ΑΕΠ), η Νορβηγία (4,4% του ΑΕΠ), η Λιθουανία (4,6% του ΑΕΠ), το Λουξεμβούργο και η Ρουμανία (και οι δύο 4,7% του ΑΕΠ), η Τσεχική Δημοκρατία (4,8% του ΑΕΠ) και τη Λετονία (4,9% του ΑΕΠ). Το γεγονός αυτό οφείλεται στο σχετικά χαμηλό επίπεδο του ακαθάριστου δημόσιου

χρέους, καθώς και στα γενικά χαμηλά επίπεδα των συνολικών δαπανών για ορισμένες από αυτές τις χώρες.

Ως γενικές δημόσιες υπηρεσίες ορίζουμε τα παρακάτω:

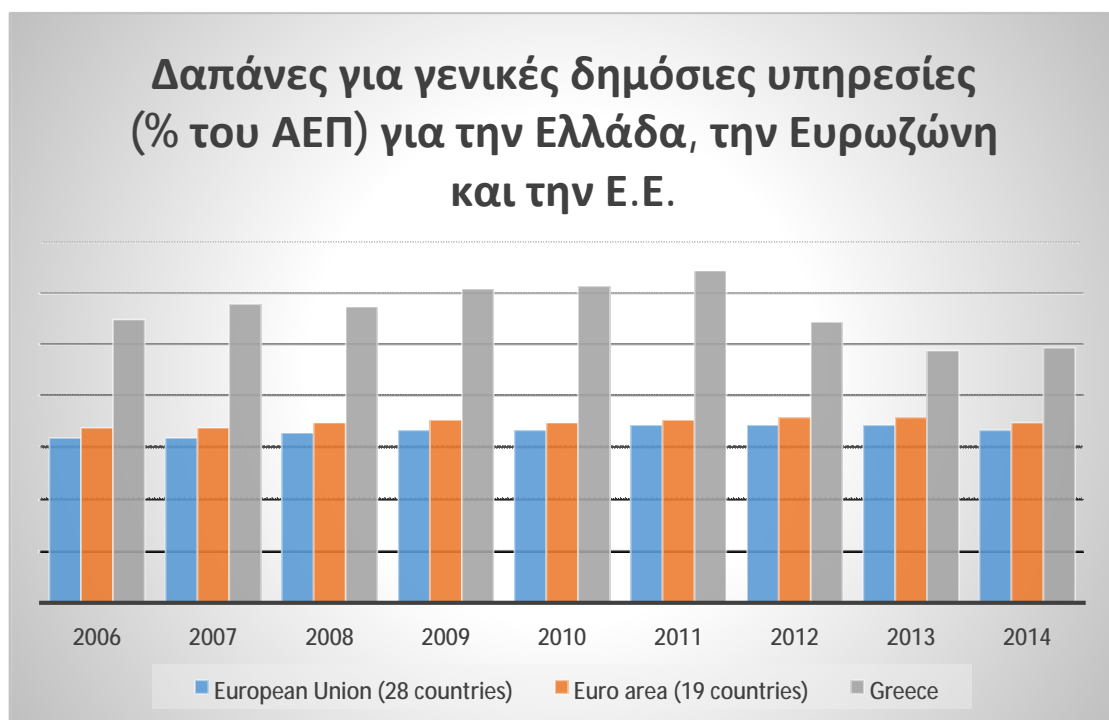
Εκτελεστικά και νομοθετικά όργανα, χρηματοπιστωτικές και δημοσιονομικές υποθέσεις, εξωτερικές υποθέσεις

- Ξένη οικονομική βοήθεια
- Χρήση λειτουργικών γενικών υπηρεσιών
- Βασική έρευνα
- Συναλλαγές δημόσιου χρέους
- Μεταβιβάσεις γενικού χαρακτήρα μεταξύ διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης

Σχήμα 2.6 Οι γενικές δημόσιες δαπάνες της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Παρατηρούμε ότι οι υψηλότερες τιμές δαπανών είναι τα έτη 2011, 2010 και 2009 κατά σειρά, δηλαδή τα έτη ακριβώς μετά την οικονομική κρίση και την εμφάνιση της κρίσης χρέους στην Ελλάδα. Τα ποσοστά δαπανών της Ελλάδας σε αυτό τον τομέα είναι τεράστια συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη. Ο κύριος λόγος είναι προφανώς ότι σε αυτή την κατηγορία εμπεριέχονται οι συναλλαγές δημοσίου χρέους και η ξένη οικονομική βοήθεια. Η Ελλάδα έχει σημαντικότερο πρόβλημα δημοσίου χρέους και συνεπώς αυξημένες υποχρεώσεις αποπληρωμής.

Σχήμα 2.7 Οι γενικές δημόσιες δαπάνες της Ελλάδας, της Ευρωζώνης και της ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Η διαφορά με τις αντίστοιχες τιμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης είναι εμφανώς τεράστιες καθ' όλη τη διάρκεια την εξεταζόμενης περιόδου. Η κατηγορία αυτή αντιπροσωπεύει ένα πολύ μεγάλο μέρος των συνολικών δαπανών, 12,9% ενώ οι συνολικές δαπάνες ανερχόταν στο 54,2% του ΑΕΠ. Συνεπώς μπορούμε να

υποθέσουμε ότι ένα μέρος των γενικών δαπανών σχετίζονται με της συναλλαγές για την αποπληρωμή του δημοσίου χρέους, και όπως αναμενόταν αυξήθηκαν σημαντικά μετά το 2009. Παρόλα αυτά, εμφανίζεται σημαντική μείωση τα επόμενα χρόνια στον συγκεκριμένο δείκτη, με ταυτόχρονη μείωση του ΑΕΠ, γεγονός που σημαίνει σημαντική μείωση του πραγματικού ύψους των δαπανών.

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωζώνη (EA-19) οι δαπάνες για τις γενικές δημόσιες υπηρεσίες κυμαίνονται στα ποσοστά του 6,7% και 7,0% του ΑΕΠ το 2014, αντίστοιχα.

Η Κύπρος (18,8% του ΑΕΠ), η Ουγγαρία (10,2% του ΑΕΠ) και η Ελλάδα (9,9% του ΑΕΠ), στις δαπάνες που σχετίζονται με τις γενικές δημόσιες υπηρεσίες ήταν σημαντικά υψηλότερα από ό, τι οι άλλες χώρες.

Η Εσθονία (4,0% του ΑΕΠ), η Νορβηγία (4,4% του ΑΕΠ), η Λιθουανία (4,6% του ΑΕΠ), το Λουξεμβούργο και η Ρουμανία (και οι δύο 4,7% του ΑΕΠ), η Τσεχική Δημοκρατία (4,8% του ΑΕΠ) και η Λετονία (4,9% του ΑΕΠ) ήταν οι χώρες που έχουν τα χαμηλότερα επίπεδα δαπανών για γενικές δημόσιες υπηρεσίες, για το 2014. Αυτό οφείλεται εν μέρει οφείλεται στο σχετικά χαμηλό επίπεδο του ακαθάριστου δημοσίου χρέους, καθώς και στα γενικά χαμηλά επίπεδα των συνολικών δαπανών για ορισμένες από αυτές τις χώρες.

Εντός της κατηγορίας «γενικές δημόσιες υπηρεσίες», εντάσσονται οι δαπάνες που σχετίζονται με την «συναλλαγές δημοσίου χρέους». Ο δείκτης αυτός ανήλθε στο 2,6% του ΑΕΠ για την ΕΕ-28 και 2,8% του ΑΕΠ για τη ζώνη του ευρώ. Για τις χώρες που έχουμε διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία ο δείκτης αυτός ανήλθε στο 5,2% του ΑΕΠ στην Πορτογαλία το 2014, στο 4,9% του ΑΕΠ στην Ισλανδία, 4,7% του ΑΕΠ στην Ιταλία, 4,1% του ΑΕΠ τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ουγγαρία και 4,0% του ΑΕΠ στην Ιρλανδία. Στο άλλο άκρο της κλίμακας, οι συνολικές δαπάνες για συναλλαγές για το δημόσιο χρέος ανήλθαν στο 0,2% του ΑΕΠ στην Εσθονία, στο 0,7% του ΑΕΠ στη Σουηδία, 0,8% του ΑΕΠ στη Νορβηγία και 0,9% του ΑΕΠ στη Βουλγαρία. Ο δείκτης συναλλαγές για το δημόσιο χρέος περιέχει σχεδόν αποκλειστικά τις

πληρωμές τόκων για το ακαθάριστο δημόσιο χρέος, καθώς και τα έξοδα παροχής υπηρεσιών χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, επί των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων. Οι συναλλαγές δημόσιο χρέος αντιπροσωπεύουν στην ΕΕ και στη ζώνη του ευρώ το μεγαλύτερο μερίδιο των δαπανών εντός του τμήματος «γενικές δημόσιες υπηρεσίες» (5,5% των συνολικών δαπανών σε σύγκριση με το 13,9% των συνολικών δαπανών για το σύνολο του τμήματος, ή περίπου το 40%).

Για την ΕΕ-28 και την Ευρωζώνη, οι δαπάνες για «ξένη οικονομική βοήθεια» αντιστοιχούν στο 0,3% και 0,2% του ΑΕΠ το 2014, αντίστοιχα. Η Δανία είχε το μεγαλύτερο ποσοστό στον τομέα «ξένη οικονομική βοήθεια» ως ποσοστό του ΑΕΠ (1,0%), ακολουθούμενη από τη Νορβηγία (0,9% του ΑΕΠ), τη Σουηδία (0,8%), το Ηνωμένο Βασίλειο (0,6% του ΑΕΠ), το Λουξεμβούργο, την Ολλανδία και την Φινλανδία (και οι τρεις στο 0,5% του ΑΕΠ).

Ο τομέας «εκτελεστικά και νομοθετικά όργανα» περιλαμβάνει μεταξύ άλλων στοιχεία δαπανών για μερικές από τις λεγόμενες πληρωμές των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΦΠΑ και τις εισφορές βάσει του ΑΕΕ). Αυτό εξηγεί εν μέρει το υψηλότερο επίπεδο δαπανών των χωρών της ΕΕ σε αυτό τον τομέα σε σύγκριση με τις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Για την ΕΕ-28 και τη ζώνη του ευρώ, οι συνολικές δαπάνες για την «εκτελεστικά και νομοθετικά όργανα» ανήλθαν σε 2,1 και 2,2% του ΑΕΠ αντίστοιχα.

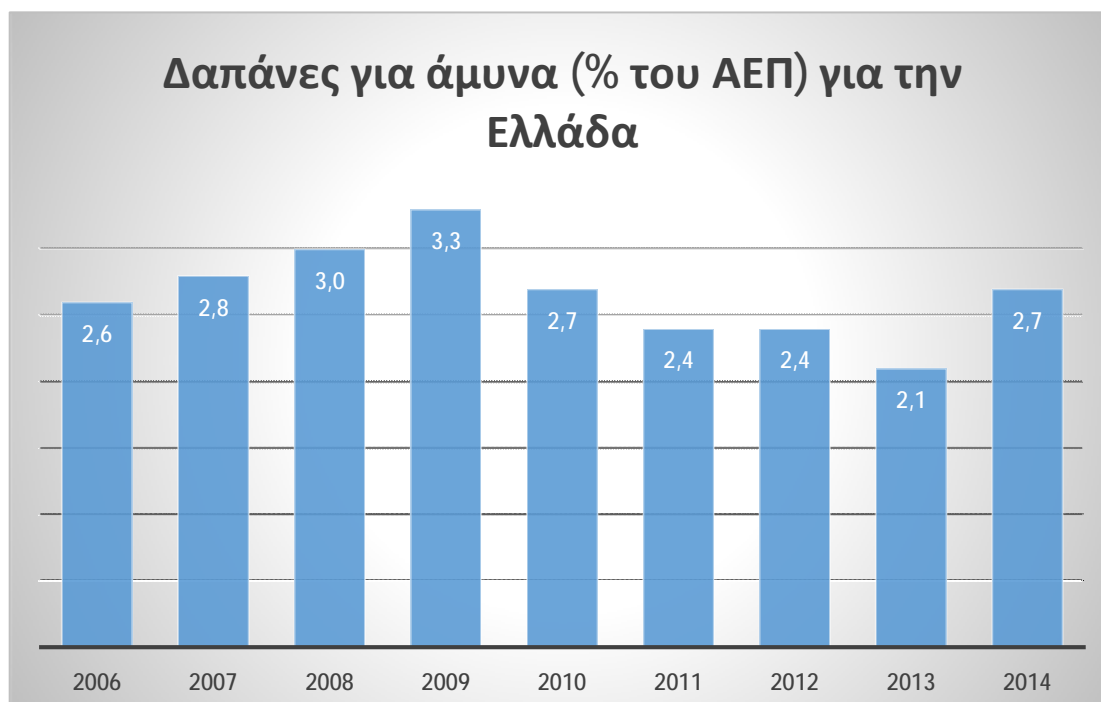
Εξέλιξη των δαπανών για τις γενικές δημόσιες υπηρεσίες από το 2006 έως το 2014

Στο επίπεδο της ΕΕ-28, οι δαπάνες για τις γενικές δημόσιες υπηρεσίες αυξήθηκαν από 6,4% του ΑΕΠ το 2006 σε 6,7% του ΑΕΠ το 2014. Η αύξηση αυτή ήταν αντίστοιχη με τη γενική αύξηση των συνολικών δαπανών των γενικών κυβερνήσεων στην ΕΕ-28, που εκφράζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ (45,6% του ΑΕΠ το 2006 σε

σύγκριση με το 48,2% του ΑΕΠ το 2014), γεγονός που συνεπάγεται ένα σταθερό μερίδιο των «γενικών δημόσιων υπηρεσιών» στο σύνολο των δαπανών.

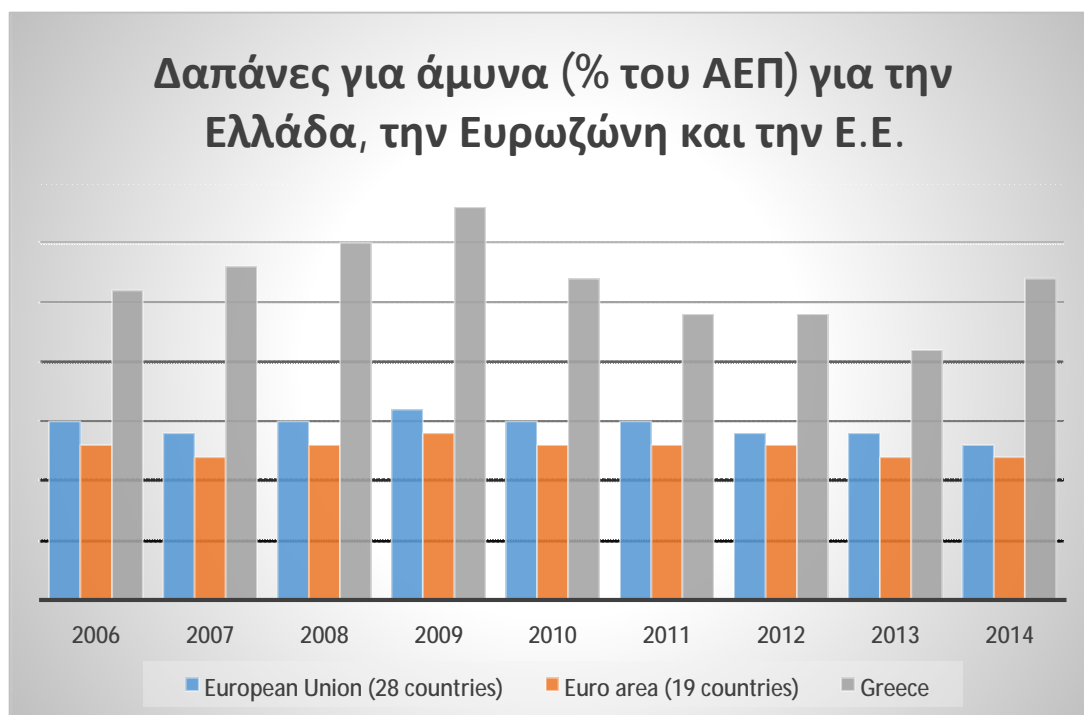
2.4 Δημόσιες δαπάνες για την εθνική άμυνα

Στα προηγούμενα κεφάλαια είδαμε ότι οι συνολικές δαπάνες συγκριτικά με το ΑΕΠ είναι λίγο υψηλότερες από τον Ευρωπαϊκό μέσον όρο. Οι δαπάνες όμως για γενικές δημόσιες υπηρεσίες σε ορισμένες χρονιές (2010, 2011) πλησίαζαν το διπλάσιο του ποσοστού της Ευρωζώνης. Ταυτόχρονα παρατηρήθηκαν πολύ χαμηλά επίπεδα αποτελεσματικότητας, που σημαίνει ότι μπορεί να υπάρχει λανθασμένη κατανομή των δημοσίων εσόδων στους τομείς δαπανών. Ένας άλλος δείκτης με εξαιρετικά υψηλά ποσοστά είναι ο δείκτης των δημοσίων δαπανών για εθνική άμυνα.

Σχήμα 2.8 Οι δημόσιες δαπάνες για εθνική άμυνα της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Παρατηρούμε ότι υπάρχει πτωτική πορεία μετά το 2009, όπου ήταν η χρονιά που είχε και το μεγαλύτερο ύψος (3,3%). Το 2009 όμως παρατηρήθηκε σημαντική μείωση στο ΑΕΠ της χώρας.

Σχήμα 2.9 Οι δημόσιες δαπάνες για την άμυνα της Ελλάδας, της Ευρωζώνης και της ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Οι σταθερά υψηλότερες δαπάνες της Ελλάδας για εθνική άμυνα θα πρέπει να εκληφθούν και σε συνδυασμό με τη θέση της ως σύνορο της Ευρώπης στο Νότο. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδοτεί την Ελλάδα για το ρόλο αυτό, έσοδα τα οποία δεν συνυπολογίζονται στον τελικό υπολογισμό των εξόδων άμυνας. Ωστόσο, παραμένει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά πανευρωπαϊκά.

Παρότι στους περισσότερους δείκτες δαπανών θα παρατηρήσουμε ότι το 2014 υπήρξαν μειώσεις δαπανών, στο πεδίο της άμυνας παρατηρείται σημαντική αύξηση

λόγω κυρίως των πρόσφατων γεγονότων που έλαβαν χώρα στο γεωπολιτικό περιβάλλον.

Το 2014, οι δαπάνες για την «άμυνα» ανήλθαν στο 1,3% του ΑΕΠ για την ΕΕ-28 και 1,2% του ΑΕΠ για τη ζώνη του ευρώ.

Το 2014, τα υψηλότερα επίπεδα των συνολικών δαπανών για την άμυνα των χωρών της ΕΕ και της Ευρωζώνης καταγράφηκαν στην Ελλάδα (2,7% του ΑΕΠ), ακολουθούμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο (2,2% του ΑΕΠ), την Εσθονία (1,8% του ΑΕΠ) και τη Γαλλία (1,7% του ΑΕΠ). Στον αντίποδα βρίσκονται το Λουξεμβούργο (0,3% του ΑΕΠ) και η Ιρλανδία (0,4% του ΑΕΠ). Επίσης η Αυστρία και η Ουγγαρία (αμφότερες 0,6% του ΑΕΠ) είχαν συγκριτικά χαμηλές δαπάνες για την άμυνα. Η Ισλανδία έχει προφανώς το χαμηλότερο επίπεδο των δαπανών για την άμυνα, καθώς δεν έχει μόνιμο στρατό (0,0% του ΑΕΠ και 0,05% των συνολικών δαπανών).

Στην ΕΕ-28, το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών «άμυνας» είναι συγκεντρωμένο στον τομέα «στρατιωτική άμυνα» (1,2% του ΑΕΠ το 2014). Η «Πολιτική άμυνα» και οι λοιπές αμυντικές δαπάνες ανήλθαν σε λιγότερο από το 0,05% του ΑΕΠ στο επίπεδο της ΕΕ. Σημαντικά ποσά που σχετίζονται με την πολιτική άμυνα αναφέρθηκαν από τη Ρουμανία (0,8% του ΑΕΠ).

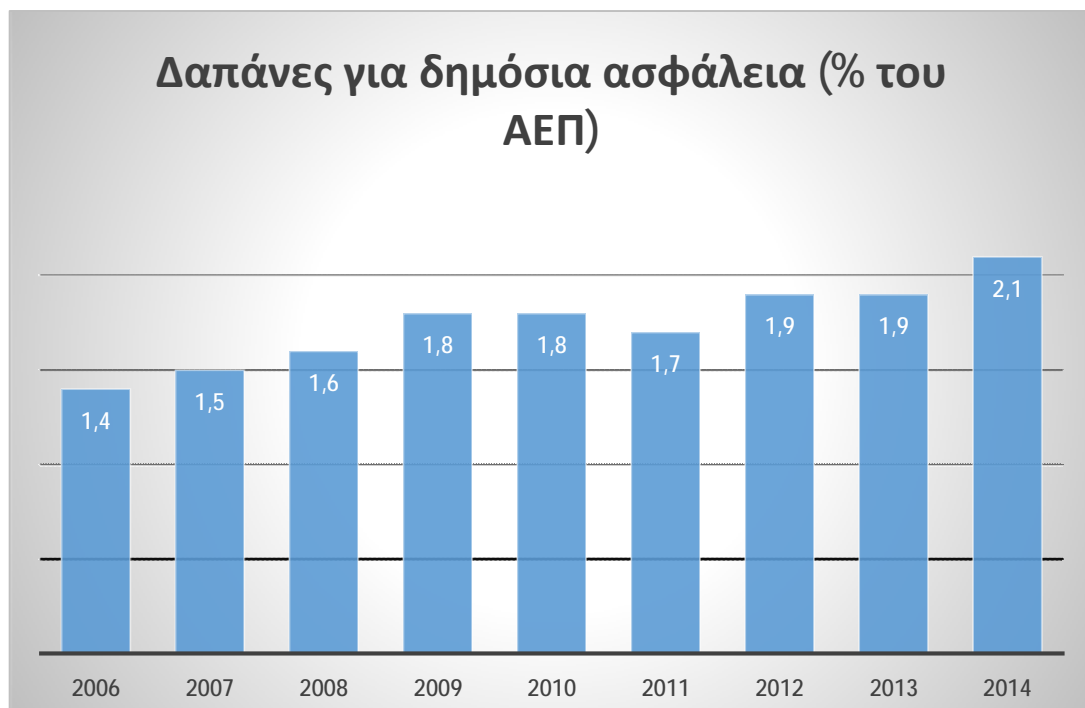
Η έρευνα και η ανάπτυξη για την άμυνα αποτέλεσε ένα αμελητέο μέρος των κρατικών δαπανών σε όλες τις χώρες εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο (0,2% του ΑΕΠ) και τη Γαλλία (0,1% του ΑΕΠ). Ο τομέας «δαπάνες για εξωτερική στρατιωτική βοήθεια» ανήλθε στο 0,1% του ΑΕΠ για την ΕΕ-28 και τη ζώνη του ευρώ, με δαπάνες που κυμαίνονται μεταξύ 0,0 και 0,1% του ΑΕΠ.

Συνολικά στην ΕΕ των 28 σχεδόν οι μισές (48%) των συνολικών δαπανών για την «άμυνα» το 2014 ήταν για πληρωμές εργασίας, δηλαδή οι μισθοί, ημερομίσθια, καθώς και τις πραγματικές ή κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών. Το 31% ήταν δαπάνες για αναλώσιμα προϊόντα και το 18% για τις επενδύσεις κεφαλαίου.

Εξέλιξη των δαπανών «άμυνας» από το 2006 ως το 2014

Στην ΕΕ-28, παρατηρούμε μικρές μειώσεις στο μερίδιο των δαπανών «άμυνας» σε σχέση με το σύνολο των δαπανών σημειώθηκαν από το 2006 ως το 2014 (2006: 1,5% του ΑΕΠ έναντι του 2014: 1,3% του ΑΕΠ), ενώ το μερίδιο στην συνολικές δαπάνες σημείωσε πτώση από 3,2% το 2006 σε 2,8% το 2014.

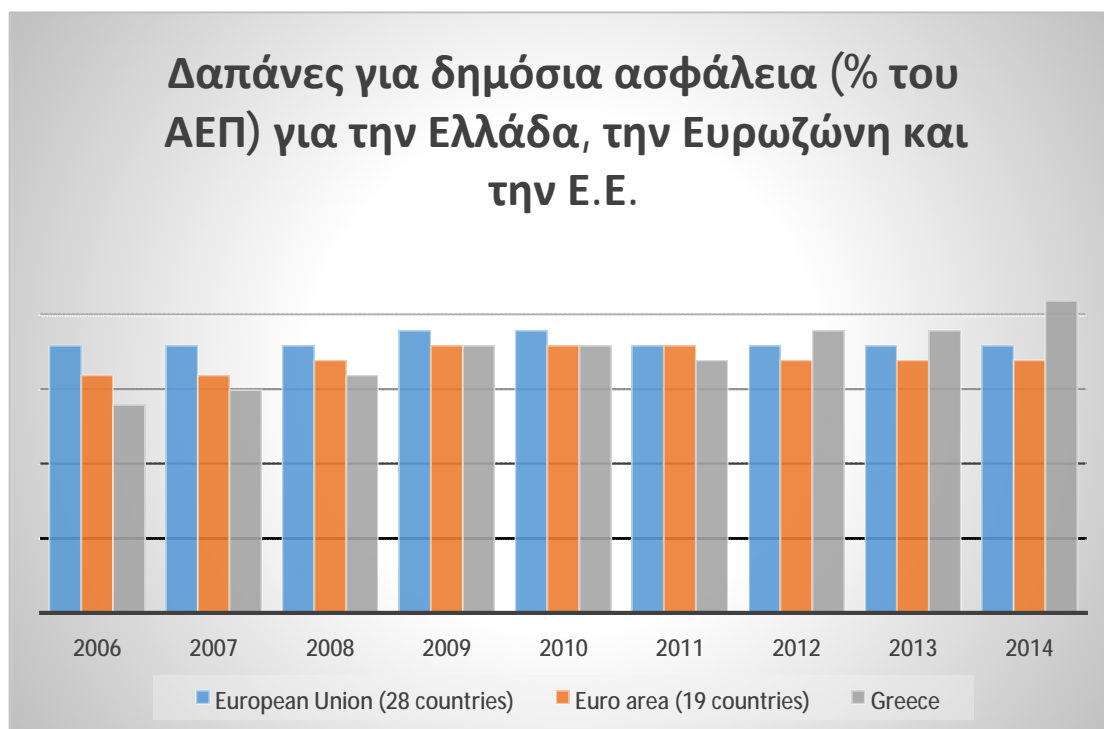
2.5 Δημόσιες δαπάνες για τη δημόσια ασφάλεια

Σχήμα 2.10 Οι δημόσιες δαπάνες για δημόσια ασφάλεια της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Σε αυτή την περίπτωση παρατηρούμε μια γενικότερη τάση αύξησης με εξαίρεση μόνο το έτος 2011. Όπως θα δούμε και σε αυτόν τον τομέα οι δαπάνες της Ελλάδας

ήταν αυξημένες τα τελευταία χρόνια σε σχέση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Και σε αυτή την περίπτωση οι συνεχείς μειώσεις του ΑΕΠ μπορεί να παραπλανούν, καθώς ουσιαστικά μπορεί να υπήρξαν δραστικές μειώσεις δαπανών και σε αυτή την περίπτωση.

Σχήμα 2.11 Οι δημόσιες δαπάνες για την άμυνα της Ελλάδας, της Ευρωζώνης και της ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Μέχρι και το 2012 το μέσον όρο δαπανών για ασφάλεια σε ΕΕ και Ευρωζώνη ήταν μεγαλύτερο του αντίστοιχου της Ελλάδας. Ωστόσο από το 2012 ως σήμερα παρατηρείται μια συνεχής αύξηση δαπανών. Παρότι όμως η Ελλάδα έχει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά μαζί με την Κύπρο και τη Βουλγαρία αναλογικά με το ΑΕΠ της, στη σελίδα της Eurostat πληροφορούμαστε ότι έχει το μικρότερο ποσοστό σε πυρασφάλεια στην Ευρώπη (μόλις το 0,3% του ΑΕΠ).

Στον αντίποδα βρίσκονται η Νορβηγία, η Δανία και το Λουξεμβούργο με συνολικά ποσοστά σε δαπάνες σε δημόσια τάξη και ασφάλεια μικρότερες του 1%. Η Ελλάδα

επίσης, μαζί με τη Βουλγαρία και την Κύπρο, έχουν τα υψηλότερα ποσοστά πανευρωπαϊκώς σε έξοδα που σχετίζονται με την αστυνομία.

Τα έξοδα για φυλακές είναι περίπου ίδια σε όλες τις χώρες, μεταξύ 0,1 και 0,2% του ΑΕΠ, εκτός της Πολωνίας από έχει ελαφρώς υψηλότερα ποσοστά (0,3%).

2.6 Δημόσιες δαπάνες για οικονομικές δραστηριότητες

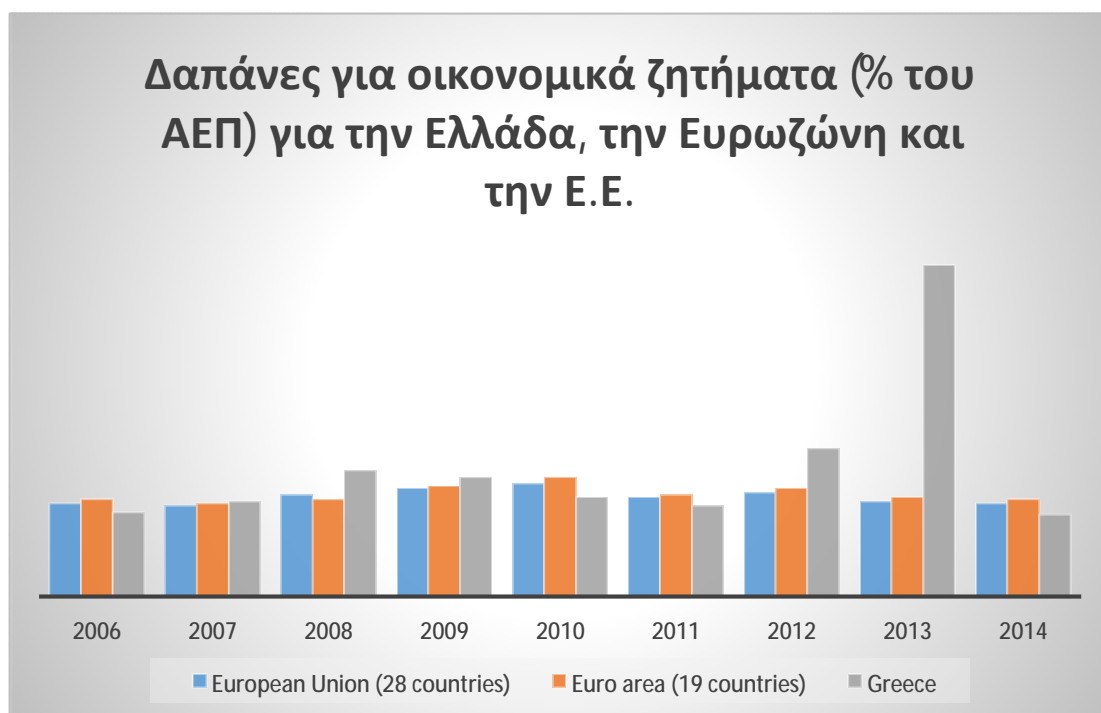
Σχήμα 2.12 Οι δημόσιες δαπάνες για οικονομικές δραστηριότητες της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Αυτή η κατηγορία δημοσίων δαπανών εμπεριέχει πολλές από τις οικονομικές δραστηριότητες μιας κυβέρνησης που δεν μπορούν να εκφραστούν σε άλλο τομέα. Τέτοιες είναι η ενέσεις κεφαλαίων προς τις τράπεζες που πιθανώς να κάνει, οι απώλειες από αγορές κτλ.

Δεν είναι δυνατόν να μην παρατηρήσει κάποιος στο παραπάνω γράφημα την εκπληκτική άνοδο που είχε αυτός ο τομέας το έτος 2013. Γενικά μπορούμε να

παρατηρήσουμε μια σταθερή προς ανοδική πορεία, η οποία όμως ανακόπτεται από το τεράστιο ποσοστό του 15% του ΑΕΠ.

Αυτή η τιμή οφείλεται στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών που έλαβε χώρα από το Δεκέμβριο του 2012 ως το Μάρτιο του 2013.

Σχήμα 2.13 Οι δημόσιες δαπάνες για οικονομικά ζητήματα της Ελλάδας, της Ευρωζώνης και της ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Σε μεγάλο βαθμό για αρκετά έτη τα ποσοστά της Ελλάδας σε αυτό τον τομέα ισορροπούσαν με το Ευρωπαϊκό μέσον όρο. Τα καθοριστικά έτη απόκλισης ήταν το 2012 και το 2013. Κατόπιν, τα ποσοστά σε αυτό τον τομέα για την Ελλάδα μειώθηκαν κάτω από την ΕΕ και την Ευρωζώνη.

Εκτός από την Ελλάδα μεγάλη αύξηση ποσοστών που οφείλονται στις ενέσεις ρευστότητας στις τράπεζες είχε και η Σλοβενία, στο ύψος του 11,1% του ΑΕΠ. Η

Ελλάδα είχε ποσοστό δαπανών για οικονομικά ζητήματα της τάξης του 11,2% το 2013.

Στον αντίποδα βρίσκεται η Αυστρία με το χαμηλότερο ποσοστό του 1,7%, η Πορτογαλία με 2,9% και το Βέλγιο με ποσοστό 3,7% για το έτος 2014. Τα έξοδα που σχετίζονται με έρευνα και ανάπτυξη σε αυτό τον τομέα είναι της τάξης του 0,1 ως και 0,4% για όλες τις χώρες. Η έρευνα που προσμετράται ωστόσο δεν συμψηφίζεται με την έρευνα της παιδείας, που είναι σε ξεχωριστό τομέα.

2.7 Δημόσιες δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος

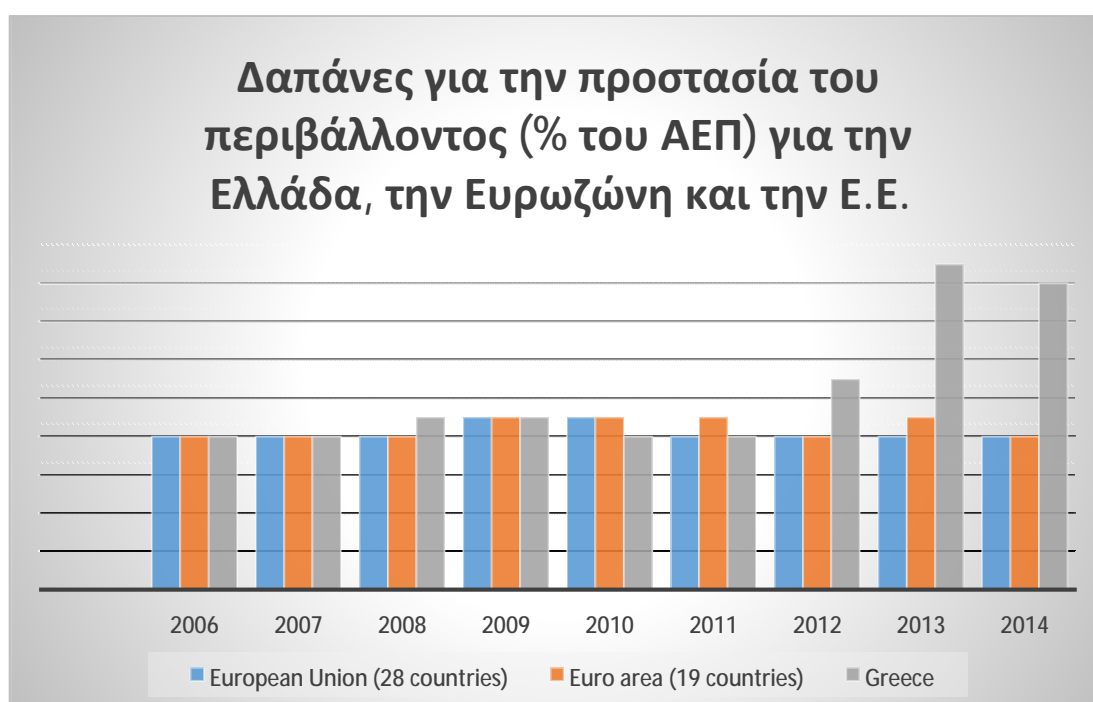

Σχήμα 2.14 Οι δημόσιες δαπάνες για προστασία του περιβάλλοντος της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Τα ποσοστά της Ελλάδας σε αυτόν τον τομέα είναι εξαιρετικά αυξημένα τα τελευταία τρία χρόνια. Η μεγαλύτερη τιμή σημειώθηκε το 2013, στο αντικειμενικά

υψηλό ποσοστό του 1,7%. Το 2014 η τιμή έπεσε κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα. Αυτή η αύξηση οφείλεται εν μέρει στη μείωση του ΑΕΠ, και καθώς μιλάμε για διαφορές της τάξης του 0,1% μια αλλαγή στο ΑΕΠ κατά 20 τοις εκατό μπορεί να προκαλέσει σημαντική αλλαγή στο ποσοστό.

Η κατηγορία αυτή περιέχει δαπάνες που προέρχονται για την προστασία ζώων και πάρκων, δαπάνες για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, για τη διαχείριση απορριμμάτων και δαπάνες για τη μείωση σπατάλης πόσιμου νερού .

Σχήμα 2.15 Οι δημόσιες δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Οι χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος για το 2014 ήταν η Ελλάδα και η Μάλτα, με ποσοστό 1,6%. Ακολουθεί η Ολλανδία με ποσοστό 1,5%, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στην Κύπρο, τη Φινλανδία και την Σουηδία σε ποσοστό 0,3% για όλες.

Ο λόγος που η Ελλάδα εμφανίζεται τόσο υψηλά στον συγκεκριμένο τομέα είναι η αυξημένες δαπάνες στη διαχείριση απορριμμάτων, που έφτασε το 0,7%, τη στιγμή που στην Αυστρία οι ίδιες δαπάνες ήταν χαμηλότερες του 0,05% του ΑΕΠ.

Η Ελλάδα έχει επίσης το υψηλότερο ποσοστό στην Ευρώπη για δαπάνες που σχετίζονται με τη μείωση των αέριων ρύπων, σε ποσοστό 0,6% του ΑΕΠ. Η Τσεχία έχει το υψηλότερο ποσοστό στον τομέα "δαπάνες για προστασία του φυσικού τοπίου και βιοποικιλότητας" σε ποσοστό 0,3% του ΑΕΠ.

2.8 Δημόσιες δαπάνες για στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας

Η κατηγορία δημοσίων δαπανών αυτή εμπεριέχει έξοδα για ανάπτυξη κατοικιών, χρηματοδότηση για κοινοτική ανάπτυξη, παροχή νερού, δαπάνες για φωτισμό των δρόμων και άλλες υποδομές κοινής ωφέλειας.

Σχήμα 2.16 Οι δημόσιες δαπάνες για στέγαση και υποδομές κοινής ωφέλειας της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Οι δαπάνες της Ελλάδας στον συγκεκριμένο τομέα είχαν αύξηση ως το 2009 και κατόπιν μειώθηκαν στη μισό. Γενικά μπορούμε να παρατηρήσουμε μια σταθερότητα στο συγκεκριμένο τομέα, με τιμές ανάμεσα στο 0,2 και 0,4%.

Όπως πάντα όμως θα πρέπει να συνυπολογίσουμε την μείωση του ΑΕΠ, που σημαίνει ότι μια τιμή της τάξης του 0,2% το 2006 και το 2012 σημαίνουν μείωση αντιστοιχη με τη μείωση του ΑΕΠ, που τη συγκεκριμένη περίοδο ήταν της τάξης του 20%.

Σχήμα 2.17 Οι δημόσιες δαπάνες για στέγαση και υποδομές κοινής ωφέλειας για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Η τιμές της Ελλάδας στον τομέα αυτό είναι τραγικά μικρότερες των αντιστοιχων στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη. Η μεγαλύτερη διαφορά ωστόσο ήταν το 2007, όπου οι ελληνικές τιμές ήταν το ένα τέταρτο των αντίστοιχων ή και λιγότερο. Η ΕΕ μπορούμε

να παρατηρήσουμε ότι έχει ανοδική πορεία και μετά το 2009 σταθερή αλλά μειωμένη. Την ίδια κατανομή περίπου βλέπουμε και στην Ευρωζώνη αλλά με μικρότερες τιμές πριν το 2009.

Τις υψηλότερες τιμές σε αυτό τον τομέα έχει η Κύπρος όπου έφτασε το 2,2% του ΑΕΠ, ενώ ταυτόχρονα ο τομέας παροχή νερού, που ανήκει σε αυτή την κατηγορία για την Κύπρο ήταν στο 1,2% του ΑΕΠ. Χώρες με υψηλά ποσοστά στον τομέα παροχή νερού είναι επίσης η Κροατία, η Σλοβενία και η Ιρλανδία, με ποσοστά 0,6%, 0,5% και 0,5% αντίστοιχα. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι οι ελληνικές τιμές σε αυτό τον τομέα είναι εξαιρετικά χαμηλότερες των αντίστοιχων ευρωπαϊκών, ενώ υπάρχει ανοδική πορεία και κατόπιν καθοδική μέχρι και μετά το 2009.

Οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για «στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας», περιλαμβάνουν τις ακόλουθες κατηγορίες: «οικιστική ανάπτυξη», «ανάπτυξη της κοινότητας», «ύδρευση» (παροχή νερού στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, αλλά όχι τα συστήματα αποχέτευσης - αυτά περιλαμβάνονται στον τομέα δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος), «φωτισμούς δρόμων», «στέγαση E & A και υποδομές κοινής ωφελείας» και «στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας που δεν ταξινομούνται αλλού».

Το 2014 στην ΕΕ-28, οι συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για «στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας» ανήλθαν στο 0,7% του ΑΕΠ. Οι πιο σημαντικές ομάδες σε αυτό το τμήμα ήταν η «οικιστική ανάπτυξη» και η «ανάπτυξη της κοινότητας» (0,3% του ΑΕΠ).

Η Κύπρος σημείωσε τις υψηλότερες συνολικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ που αντιστοιχούν στον τομέα στην «στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας» (2,2% του ΑΕΠ). Η πλειονότητα των δαπανών σημειώθηκε στις ομάδες «ύδρευση» (1,2% του ΑΕΠ) και «ανάπτυξη της κοινότητας» (0,7% του ΑΕΠ).

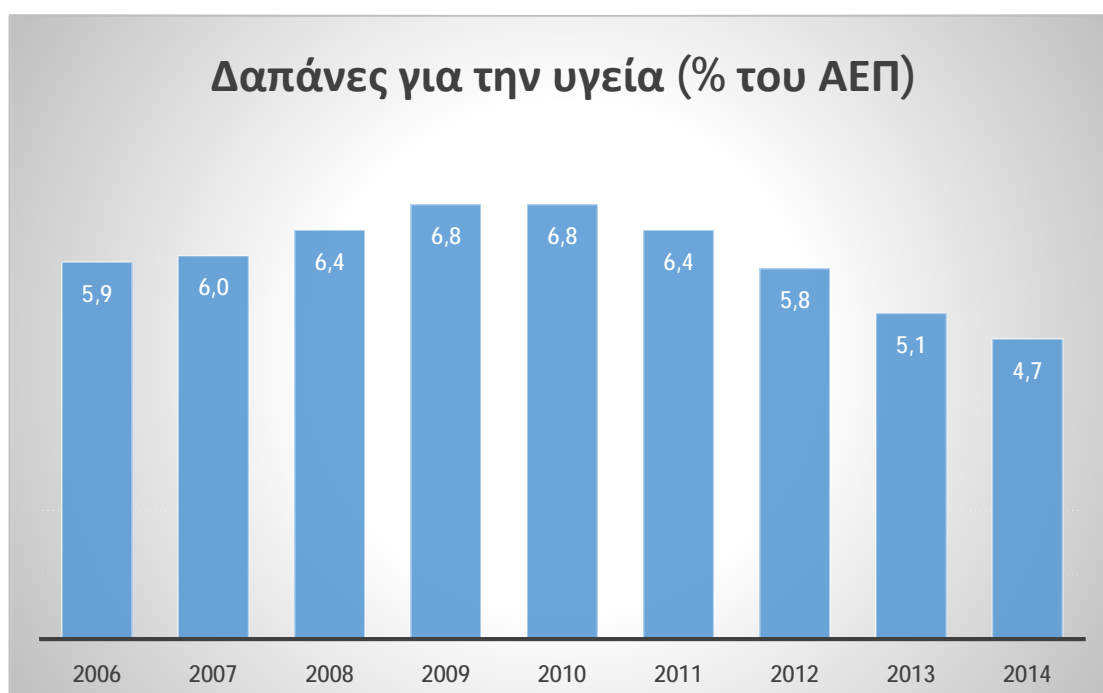
Το 2014, στην ΕΕ-28, το μεγαλύτερο μερίδιο των δημοσίων δαπανών για «στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας» ήταν στην υποκατηγορία αναλώσιμα αγαθά (28% των συνολικών δαπανών), ακολουθούμενη από τις αποζημιώσεις των εργαζομένων

(22%), το κεφάλαιο επενδύσεων (20%), τις μεταφορές κεφαλαίων (17%, κυρίως επιχορηγήσεις επενδύσεων) και επιδοτήσεις (9%).

Εξέλιξη των δαπανών για «στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας»

Κατά την περίοδο 2006-2014, στην ΕΕ-28, οι δαπάνες των γενικών κυβερνήσεων για «στέγαση και υποδομές κοινής ωφελείας» αυξήθηκαν από 0,9% του ΑΕΠ το 2006 σε 1,0% του ΑΕΠ το 2009, πριν μειωθεί στο 0,7% του ΑΕΠ το 2014.

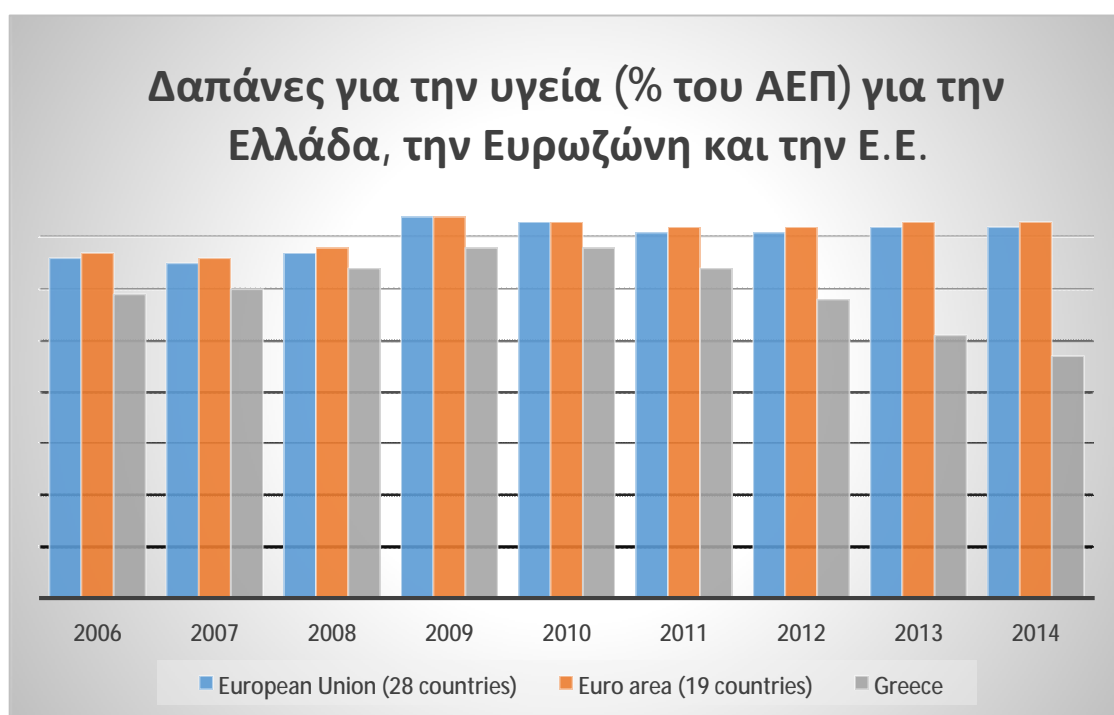
2.9 Δημόσιες δαπάνες για την υγεία

Σχήμα 2.18 Οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Οι δαπάνες για την υγεία είχαν αυξητική πορεία ως το 2009, μετά σταθερή το 2010 και κατόπιν πτωτική. Στην πραγματικότητα οι μειώσεις είναι εξαιρετικά μεγαλύτερες από ότι φαίνεται στο συγκεκριμένο πίνακα, αφού δεν είναι μόνο ποσοστιαίες αλλά ταυτόχρονα μεγαλύτερες λόγω μείωσης του ΑΕΠ. Το χαμηλότερο ποσοστό εμφανίζεται το 2014, στο 4,7%.

Σε αυτή την κατηγορία εμπεριέχονται τα έξοδα των νοσοκομείων σε ιατρικά προϊόντα και εξοπλισμό, οι υπηρεσίες νοσοκομείων και δημόσιας υγείας γενικά. Η Ελλάδα είναι σχετικά κοντά στο μέσον όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης με ελαφρώς μικρότερες δαπάνες.

Σχήμα 2.19 Οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

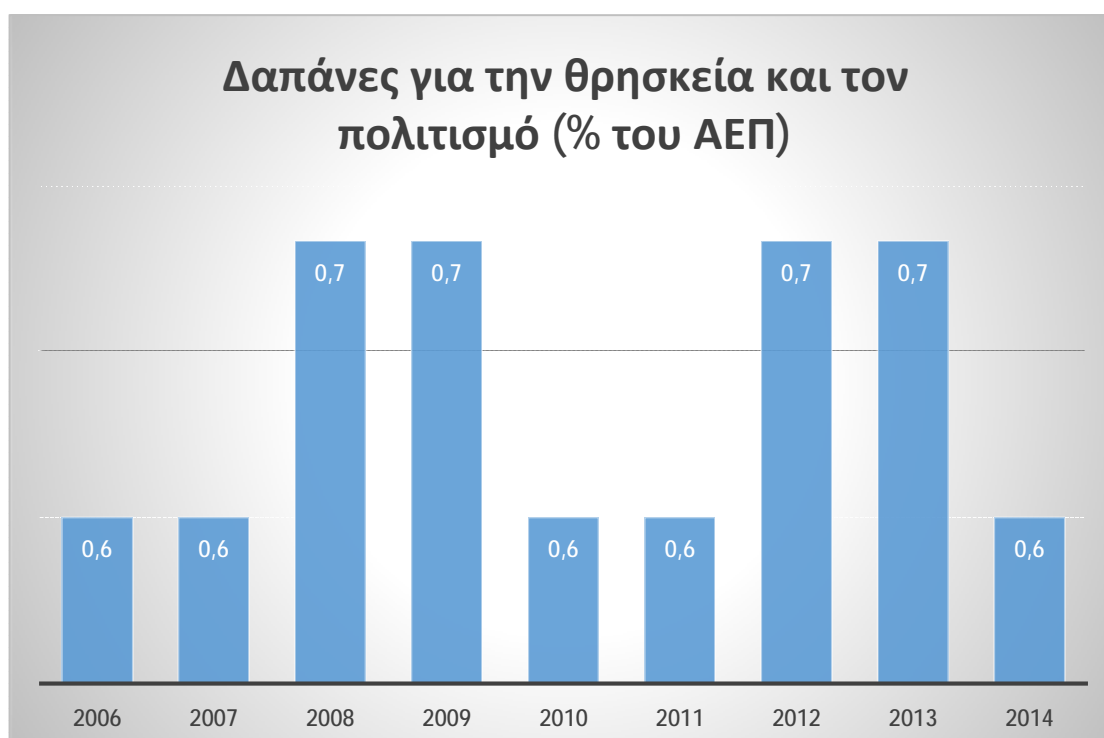
Είδαμε ότι τα ελληνικά ποσοστά σε δαπάνες που σχετίζονται με τη δημόσια υγεία είναι χαμηλότερα αλλά όχι σε ακραίο βαθμό από τα αντίστοιχα της ΕΕ και της

Ευρωζώνης. Τα υψηλότερα νούμερα στον συγκεκριμένο τομέα παρουσιάζει η Δανία, η Φινλανδία και η Γαλλία με ποσοστά 8,7%, 8,3% και 8,2% αντίστοιχα.

Τα χαμηλότερα ποσοστά έχουν η Σλοβακία με 1,9%, η Κύπρος με 2,7% και η Λετονία με 3,8%. Για την ΕΕ και την Ευρωζώνη βλέπουμε ότι παρά την οικονομική κρίση παρουσιάζει σταθερά άνοδο καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου με μόνο κάποιες μικρές αυξομειώσεις.

Μέχρι το σημείο που βρισκόμαστε μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι τομείς με τη μεγαλύτερη συνεισφορά στις δημόσιες δαπάνες της Ελλάδος είναι οι γενικές δημόσιες υπηρεσίες, τα οικονομικά ζητήματα και η εθνική άμυνα, σε πολύ διαφορετικό βαθμό από την κατανομή στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.10 Δημόσιες δαπάνες για τον πολιτισμό και τη θρησκεία

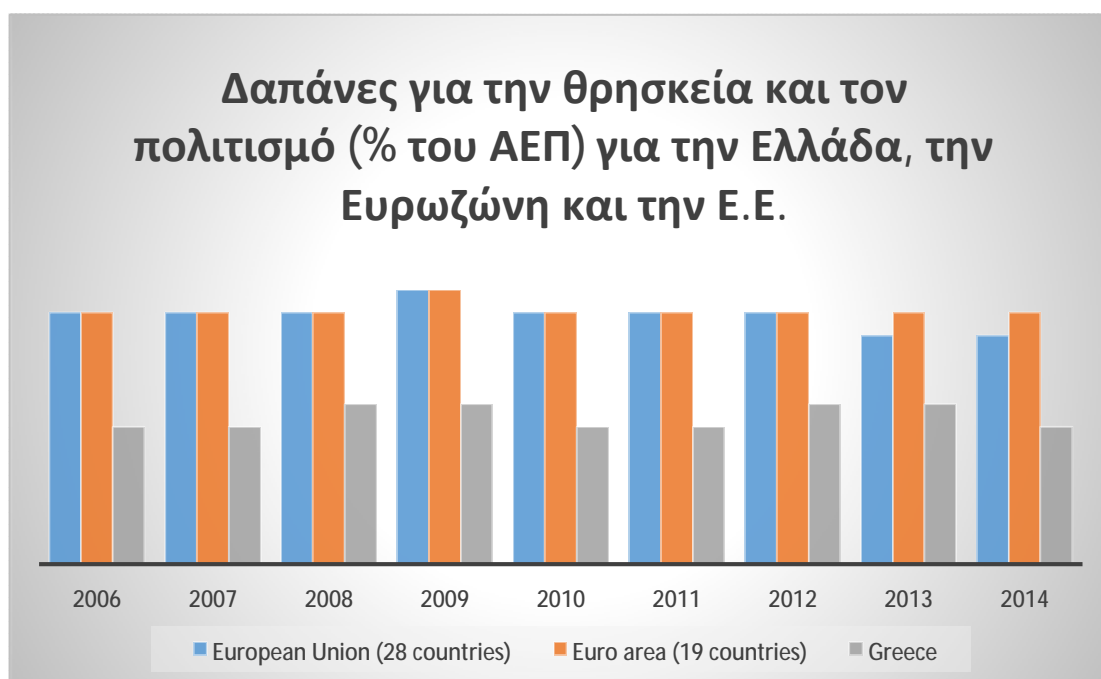

Σχήμα 2.20 Οι δημόσιες δαπάνες για την θρησκεία και τον πολιτισμό της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Οι δαπάνες για τη θρησκεία και τον πολιτισμό στην Ελλάδα της περιόδου που εξετάζουμε είχαν ελάχιστες αυξομειώσεις στο ποσοστό επί του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα βρισκόταν στο 0,6 έως 0,7% του ΑΕΠ.

Και στην Ευρωζώνη όμως υπήρχε σχετική ομαλότητα καθ' όλη τη διάρκεια των ετών. Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ο μέσος όρος δαπανών στην Ευρωζώνη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σταθερά πάνω από τον ελληνικό μέσον όρο, σε ποσοστά μεταξύ 1 και 1,5%.

Μικρή μείωση παρατηρήθηκε το 2014 στην ΕΕ, ενώ το υψηλότερο ποσοστό παρατηρήθηκε το 2009.

Σχήμα 2.21 Οι δημόσιες δαπάνες για την θρησκεία και τον πολιτισμό για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Το 2014, μεταξύ των χωρών της ΕΕ, η Ουγγαρία και η Εσθονία εμφάνισαν το υψηλότερο ποσοστό επί του ΑΕΠ των κρατικών δαπανών στον τομέα «δαπάνες για

τον πολιτισμό και τη θρησκεία» (και οι δύο 2,0% του ΑΕΠ) σε σύγκριση με 1,0% στην ΕΕ-28 και η Ελλάδα κατέγραψε το χαμηλότερο (0,6% του ΑΕΠ).

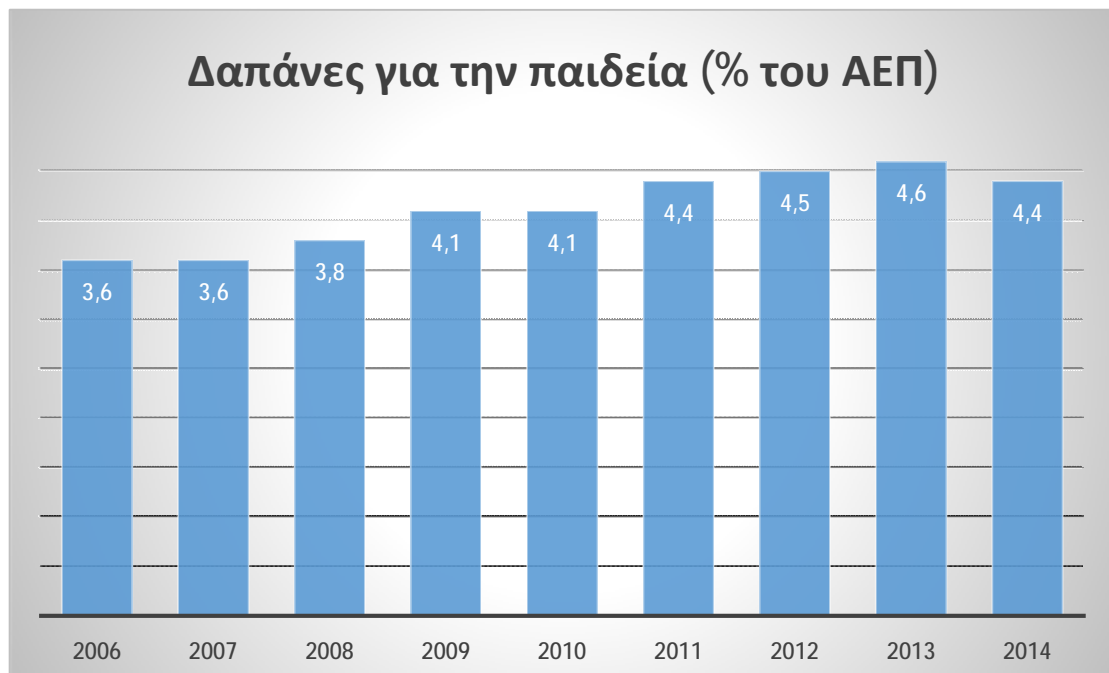
Η Ισλανδία εμφάνισε το μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ μεταξύ όλων των χωρών που αναφέρονται (3,1% του ΑΕΠ ή 6,7% των συνολικών δαπανών).

Η πλειονότητα των δαπανών για τις δαπάνες για τον πολιτισμό και τη θρησκεία σε επίπεδο ΕΕ ήταν στην υποκατηγορία «υπηρεσίες αναψυχής και αθλητισμού» (0,4% του ΑΕΠ το 2014) και «πολιτιστικές υπηρεσίες» (0,5% του ΑΕΠ το 2014). Οι υποκατηγορίες «δαπάνες ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών και εκδόσεων» και «θρησκευτικές και άλλες υπηρεσίες κοινότητας» είχαν ποσοστό που αντιστοιχούσε περίπου στο 0,1% του ΑΕΠ κάθε μία.

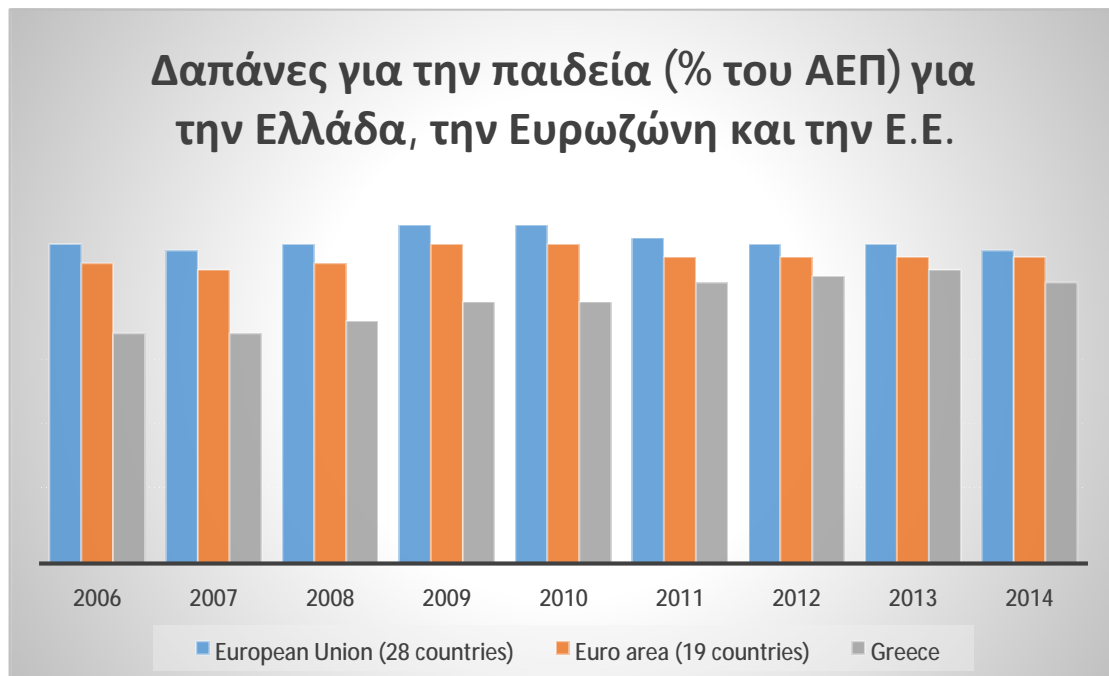
2.11 Δημόσιες δαπάνες για την παιδεία

Οι δαπάνες για την παιδεία είχαν σχετικά μικρή διακύμανση. Κυμαινόταν από το 3,4% έως το 4,6% του ΑΕΠ. Παρότι είδαμε ότι έγιναν εξαιρετικά μεγάλες περικοπές σε προσωπικό και υποδομές στην παιδεία το ποσοστό επί του ΑΕΠ παρουσιάζει ανοδική πορεία. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της Ευρωζώνη παρουσιάζεται σταθερό ποσοστό χρηματοδότησης, όπου και για τις δύο είναι σε όλα τα έτη μεγαλύτερο από το Ελληνικό ποσοστό. Η μεγαλύτερη απόκλιση ωστόσο ήταν τα πρώτα έτη, από το 2006 έως το 2009.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στους τομείς πολιτισμού και θρησκείας, υγείας και παιδείας οι δημόσιες δαπάνες της κυβέρνησης είναι χαμηλότερες από το μέσον όρο της ΕΕ και Ευρωζώνης.

Σχήμα 2.22 Οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Σχήμα 2.23 Οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Η συγκεκριμένη κατηγορία χωρίζεται με κυρίως βάση της βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Οι υποκατηγορίες είναι :

- Προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Μέτα-δευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Τριτοβάθμια εκπαίδευση
- Εκπαίδευση που δεν ορίζεται ανά βαθμίδα
- Εταιρίες που παρέχουν υπηρεσίες για την εκπαίδευση

Το 2014, οι δαπάνες των γενικών κυβερνήσεων για την «εκπαίδευση» στην ΕΕ-28 ανήλθαν στο 4,9% του ΑΕΠ. Από το ποσό αυτό, η προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση αντιπροσωπεύει το 1,5% του ΑΕΠ και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιπροσωπεύει το 1,9% του ΑΕΠ. Για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι δαπάνες ανέρχονται κατά μέσο όρο στο 0,8% του ΑΕΠ.

Ως ποσοστό του ΑΕΠ, τα υψηλότερα ποσά που εμφανίστηκαν στην Ισλανδία (7,7% του ΑΕΠ), τη Δανία (7,2%), ακολουθούμενη από τη Φινλανδία (6,4% του ΑΕΠ) και το Βέλγιο (6,3% του ΑΕΠ).

Για τη Λετονία, τη Λιθουανία και την Ισλανδία δαπάνες για την εκπαίδευση αντιστοιχούσαν σε ποσό πάνω από το 15% των συνολικών δαπανών. Τα χαμηλότερα ποσοστά των συνολικών δαπανών παρατηρήθηκαν στην Ιταλία (7,9% των συνολικών δαπανών) και τη Ρουμανία (8,6%).

Το 2014, στην ΕΕ-28, οι δαπάνες για την εκπαίδευση κατανεμήθηκαν ως εξής: Περίπου το 60% ήταν στην κατηγορία «δαπάνες υπέρ των εργαζομένων, που εμπεριέχει τους μισθούς, ημερομίσθια και τις κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών π.χ. δάσκαλοι, 16% ήταν με τη μορφή της μηνιαίας πληρωμής, 5%, με τη μορφή των κοινωνικών παροχών εκτός από κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος και τις κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος.

Εξέλιξη των δαπανών για την παιδεία από το 2006 έως το 2014

Στην ΕΕ-28, οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμεινε σχετικά σταθερή κατά την περίοδο 2006-2014, μειώθηκε μόνο κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες. Από 5,0% του ΑΕΠ σε 4,9% του ΑΕΠ. Ωστόσο, θα πρέπει να υπολογίσουμε και ότι συνολικά οι δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες.

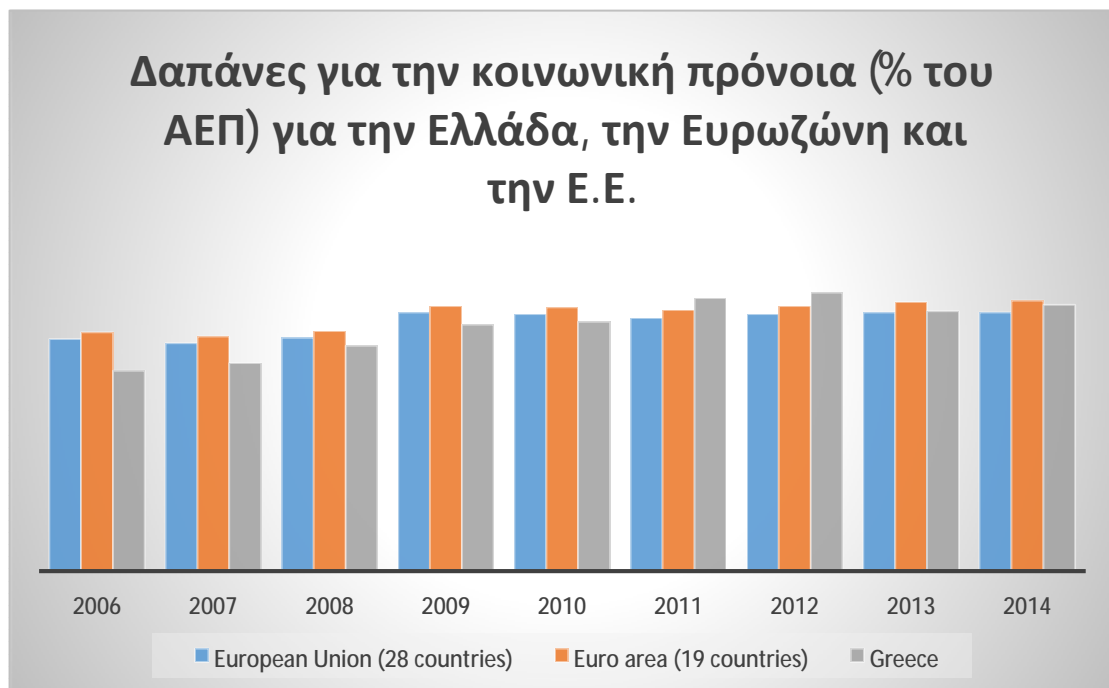
2.12 Δημόσιες δαπάνες για την κοινωνική πρόνοια

Σχήμα 2.24 Οι δημόσιες δαπάνες για κοινωνική πρόνοια της Ελλάδας κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Η πορεία των δαπανών στην Ελλάδα για την κοινωνική πρόνοια έχουν αύξουσα τάξη μετά το 2009, όπου έγινε εντονότερη η κρίση χρέους στην Ελλάδα. Σε μεγάλο βαθμό είναι λογική εξέλιξη της πολιτικής λιτότητας που εφαρμόστηκε για την εξισορρόπηση του ισοζυγίου ελλείμματος πλεονάσματος.

Παρότι όμως είναι σε σχετικά υψηλά επίπεδα για τον παγκόσμιο μέσον όρο παραμένει στα ίδια επίπεδα με τις δαπάνες των χωρών της Ευρωπαϊκής ένωσης και της Ευρωζώνης. Ως τομέας δαπανών παρατηρούμε ότι είναι σε εξαιρετικά υψηλό επίπεδο, της τάξης του 20% του ΑΕΠ, όπου μαζί με τον τομέα γενικών δημοσίων υπηρεσιών είναι οι τομείς με το μεγαλύτερο μερίδιο δαπανών.

Σχήμα 2.25 Οι δημόσιες δαπάνες για την κοινωνική πρόνοια για την Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ΕΕ κατά την περίοδο 2006 έως 2014

Οι δαπάνες για την «κοινωνική πρόνοια» παρέμειναν μακράν η πιο σημαντική κατηγορία στην ΕΕ-28 και στην πλειονότητα των κρατών μελών και των χωρών της

Ευρωζώνης. Αυτό αντανακλά τη βασική λειτουργία της κυβέρνησης για την αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου, που προέρχεται από τη φορολογία.

Στην ΕΕ-28 το 2014, οι δαπάνες για την κοινωνική πρόνοια ανήλθαν στο 19,5% του ΑΕΠ, δηλαδή το 40,4% των συνολικών δαπανών και το ποσό των 2716 δισεκατομμυρίων ευρώ. Μέχρι στιγμής η πιο σημαντική υποκατηγορία σε αυτόν τον τομέα είναι η πρόνοια των ηλικιωμένων ατόμων (10,3% του ΑΕΠ το 2014, στην ΕΕ-28 και 10,9% του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ) στην οποία εμπεριέχονται και οι πληρωμές συντάξεων. Οι δαπάνες της δεύτερης κατηγορίας ανήλθαν στο 1,4% του ΑΕΠ το 2014 στην ΕΕ-28 και 1,8% του ΑΕΠ, στη ζώνη του ευρώ. Οι δαπάνες αυτές μετρούνται είτε άμεσα σε χρήματα είτε σε είδη από τα οποία εξάγεται το ποσό της δαπάνης. Η υποκατηγορία «Ασθένεια και αναπηρία» (2,8% του ΑΕΠ το 2014) αφορά κυρίως τις δαπάνες για κοινωνική πρόνοια σε μετρητά ή σε είδος που συνδέεται με τη λειτουργία των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Η υποκατηγορία «Οικογένεια και παιδιά» αντιπροσωπεύει το 1,7% του ΑΕΠ, η υποκατηγορία «ανεργία» αντιπροσωπεύει το 1,5% του ΑΕΠ το 2015, αντίστοιχα. Η «Στέγαση» αντιπροσωπεύει το 0,5% του ΑΕΠ. Αυτή η τελευταία ομάδα σχετίζεται κυρίως με τις πληρωμές κοινωνικής πρόνοιας σε νοικοκυριά που σκοπό έχουν να βοηθήσουν οικονομικά είτε τη στέγαση σε κατοικία, είτε τη λειτουργία των συστημάτων κοινωνικής στέγασης.

Τα υψηλότερα ποσά δαπανών που σχετίζονται με την κοινωνική πρόνοια καταγράφηκαν από τη Φινλανδία (25,4% του ΑΕΠ), τη Γαλλία (24,8% του ΑΕΠ) και τη Δανία (24,5% του ΑΕΠ) και τα χαμηλότερα ποσά που καταγράφηκαν από τη Ρουμανία (11,4% του ΑΕΠ), τη Λετονία και τη Λιθουανία (τόσο το 11,5% του ΑΕΠ) και την Εσθονία (11,8% του ΑΕΠ), καθώς και η Ισλανδία (10,2% του ΑΕΠ).

Εξέλιξη των δαπανών για την κοινωνική πρόνοια

Σε σύγκριση με το 2006, οι δαπάνες για την «κοινωνική πρόνοια» έχουν αυξηθεί στην ΕΕ-28, τόσο ως ποσοστό των συνολικών δαπανών (38,3% των συνολικών δαπανών το 2006 και το 40,4% των συνολικών δαπανών το 2014) και ως ποσοστό του ΑΕΠ (από 17,5% του ΑΕΠ το 2006 σε 19,5% του ΑΕΠ το 2014). Οι συνολικές δαπάνες των κυβερνήσεων αυξήθηκαν κατά 2,7% του ΑΕΠ αυτή τη χρονική περίοδο, και συνεπώς αυξήθηκαν οι δαπάνες στον συγκεκριμένο τομέα και σε απόλυτους αριθμούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

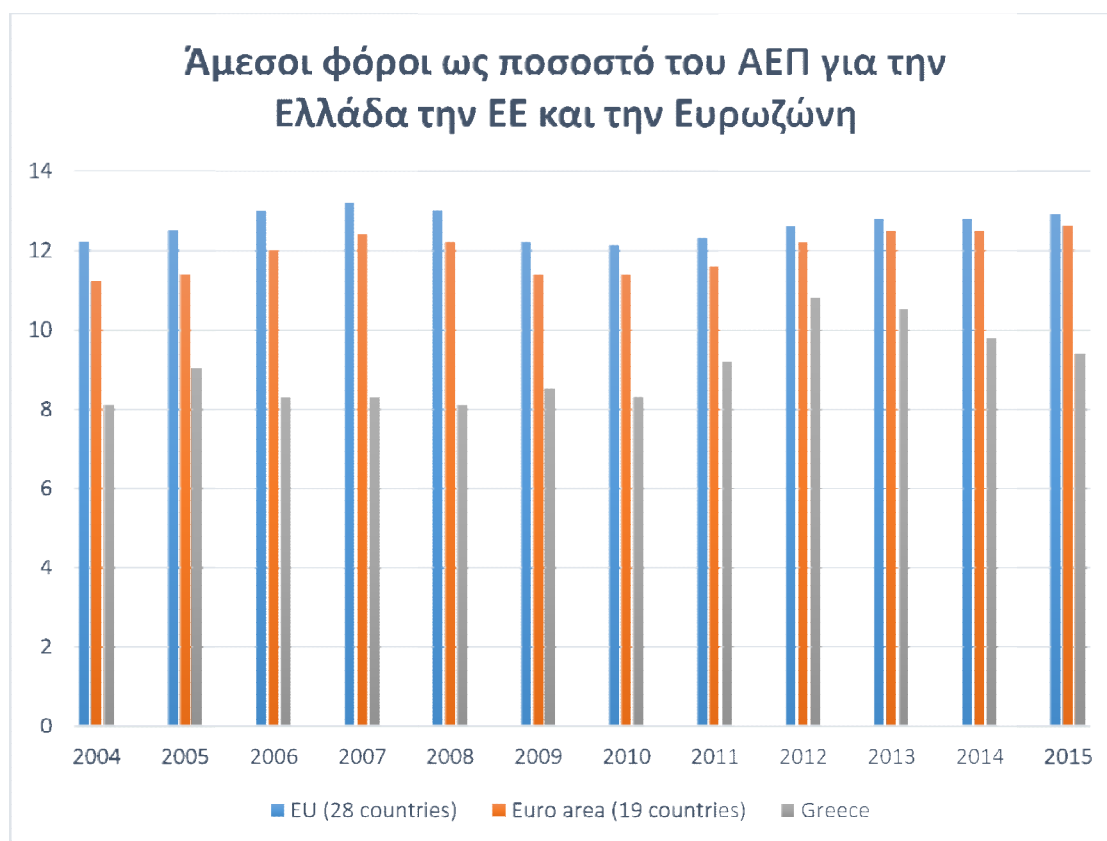
3.1 Οι συνολικοί φόροι σε Ελλάδα, ΕΕ και Ευρωζώνη

Σχήμα 3.1 Το σύνολο της άμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα κατά τα έτη 2004 ως 2014

Μπορεί εύκολα κάποιος να παρατηρήσει την αύξηση του ποσοστού των φόρων επί το ΑΕΠ από το 2011 και μετά. Σε συνδυασμό με το συνεχώς μειούμενο ΑΕΠ μπορούμε να πούμε ότι ίσως να μην υπήρξε ουσιαστική αλλαγή στη συνολική φορολογία ως σύνολο, αλλά ως αλλαγή στην κατανομή των φόρων. Τα φορολογικά

έσοδα ωστόσο είναι λογικό να έχουν μειωθεί σημαντικά μετά την οικονομική κρίση, παρά τις πολιτικές δημοσιονομικής προσαρμογής που αύξησαν τις φορολογικές υποχρεώσεις των πολιτών. Όπως θα δούμε, τα φορολογικά έσοδα είναι ένα σημαντικό ποσοστό των συνολικών εσόδων της κυβέρνησης, αλλά σε ποσοστό αρκετά μικρότερο από το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό μέσον όρο.

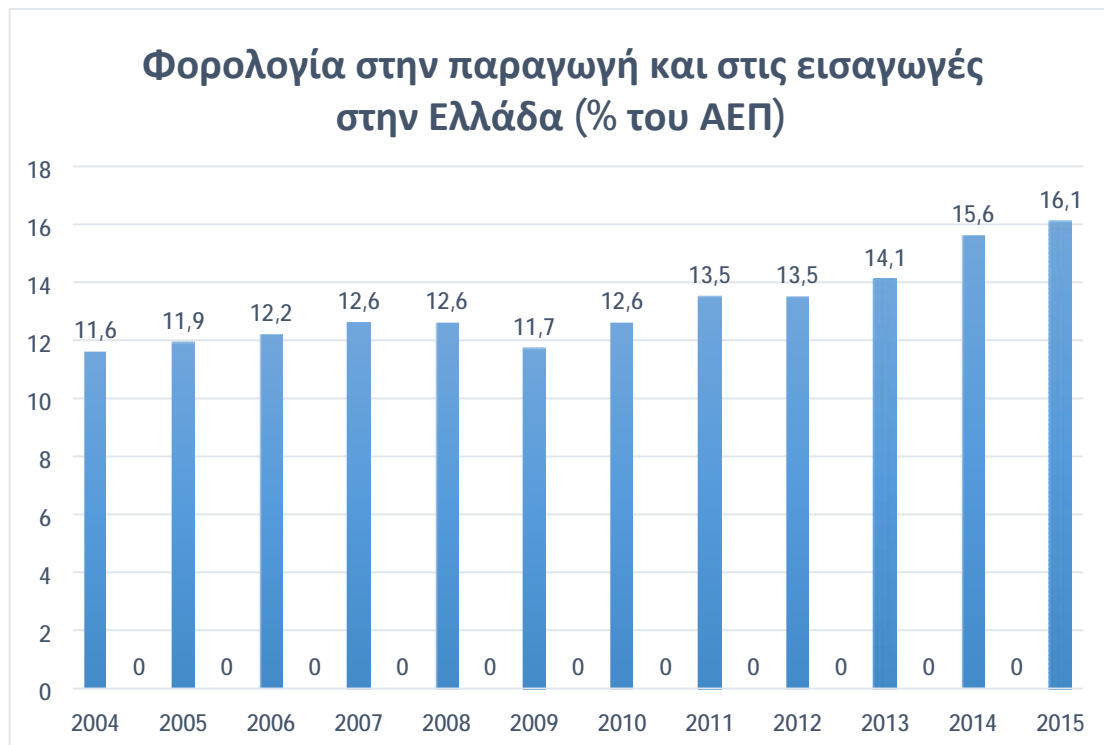

Σχήμα 3.2 Το σύνολο της άμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την ΕΕ-28 και την Ευρωζώνη κατά τα έτη 2004 ως 2014

Παρατηρούμε ότι το ποσοστό φορολογικών εσόδων της Ελλάδας είναι αρκετά μικρότερο από το μέσον όρο της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα αποδοτικό φορολογικό σύστημα βέβαια μπορεί να μην είναι άμεση συνέπεια μιας σκληρής φορολογικής πολιτικής, αλλά προϊόν μιας υγιούς οικονομίας, που αυξάνει και τα κρατικά έσοδα. Είναι προφανές ότι τα χαμηλότερα ποσοστά της Ελλάδας από

το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό μέσον όρο, δεν οφείλονται σε χαμηλή φορολογία εισοδήματος, αλλά σε σημαντική αύξηση της ανεργίας.

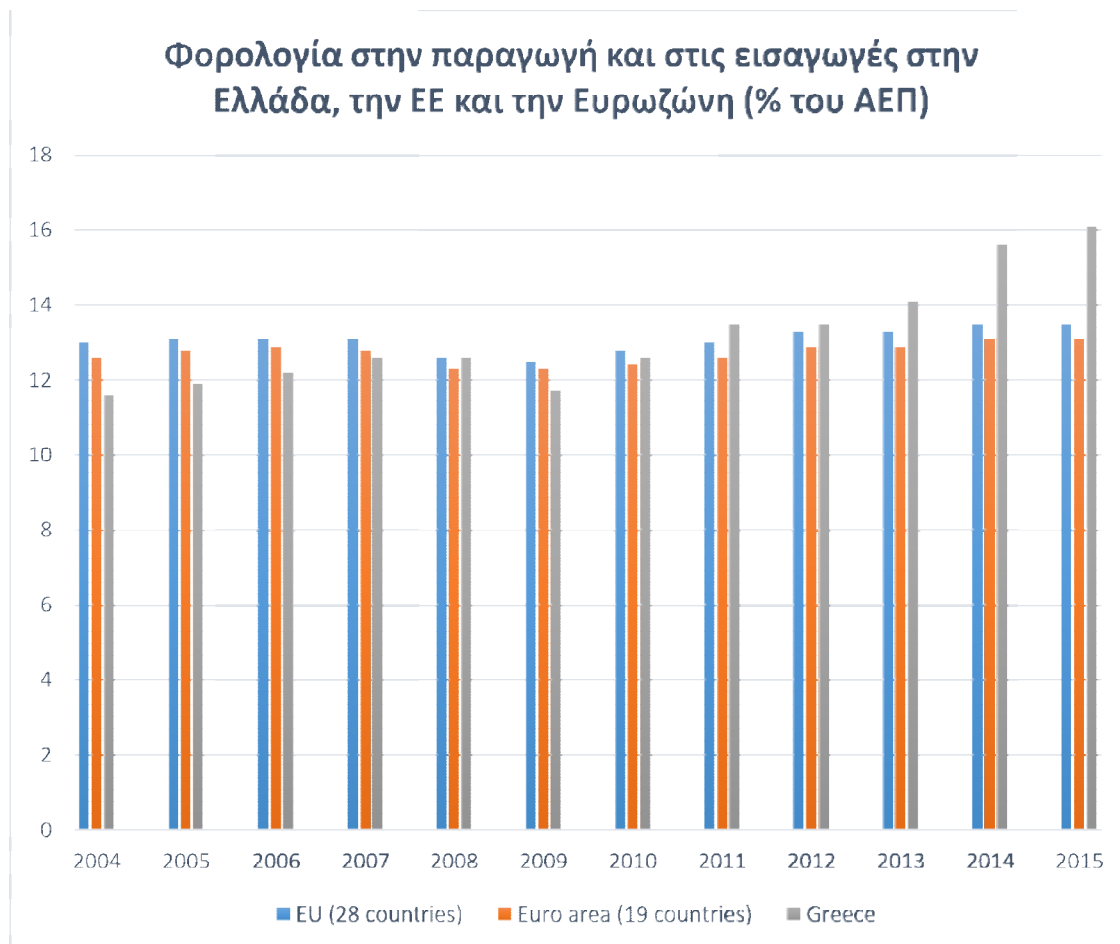
3.2 Φορολογία στην παραγωγή και τις εισαγωγές (έμμεσοι φόροι)

Σχήμα 3.3 Το σύνολο της έμμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα κατά τα έτη 2004 ως 2014, δηλαδή της έμμεσης φορολογίας

Βλέπουμε ότι υπάρχει σημαντική αύξηση της έμμεσης φορολογίας από το 2011 και μετά, αντίστοιχη της αύξησης των φορολογικών εσόδων. Και σε αυτή την περίπτωση πρέπει να αναφέρουμε ότι παρά τις συνεχείς αυξήσεις στην έμμεση φορολογία, η αύξηση αυτή μπορεί να οφείλεται σε πτώση του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα θα πρέπει να πούμε ότι η ύφεση προκαλεί σημαντική πτώση των φορολογικών εσόδων, που σε συνδυασμό με την σταθερή σχετικά τιμή σε απόλυτους αριθμούς, μπορούν να μας

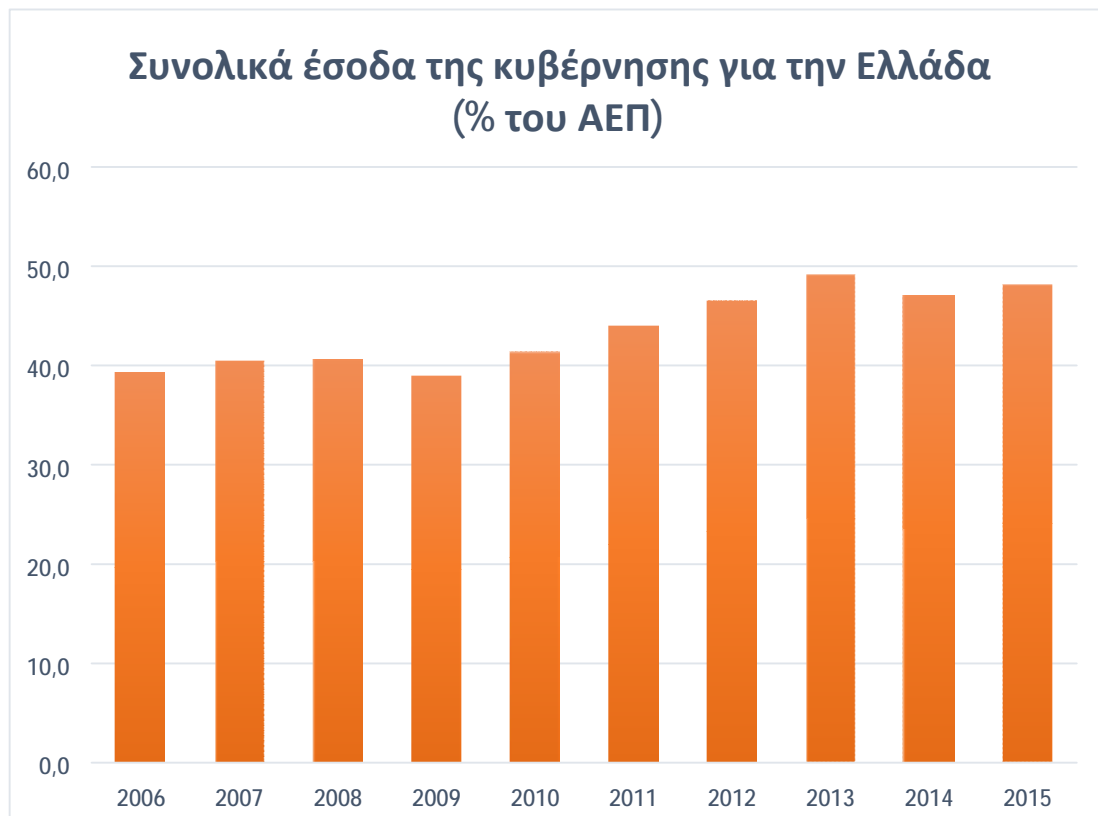
δείξουν μεγάλη αύξησης των απαιτήσεων από τους φορολογούμενους, ιδιαίτερα με τη μορφή αύξησης της τιμής των προϊόντων πρώτης ανάγκης.

Σχήμα 3.4 Το σύνολο της έμμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την ΕΕ-28 και την Ευρωζώνη κατά τα έτη 2004 ως 2014

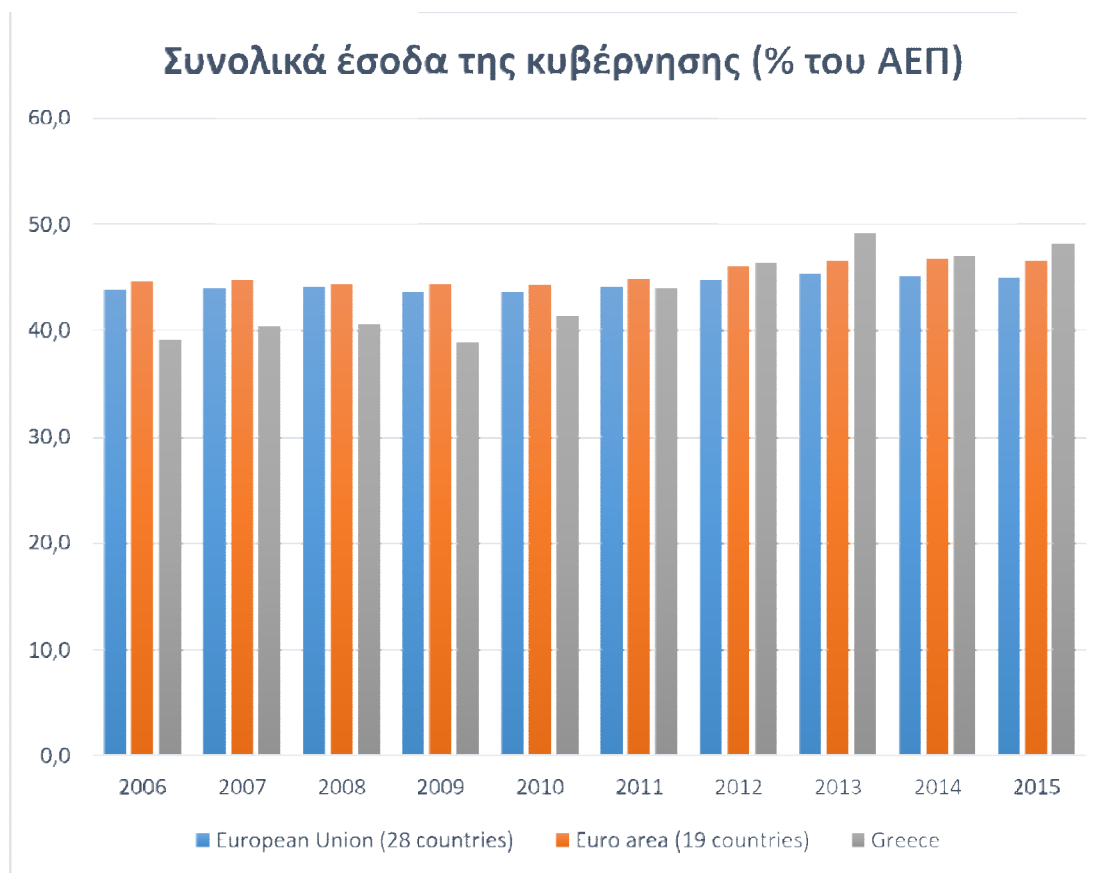
Παρατηρούμε ότι ως ποσοστό η έμμεση φορολογία στην Ελλάδα είναι σχετικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της ΕΕ και της Ευρωζώνης, γεγονός που μας ωθεί να συμπεράνουμε ότι υπάρχουν υψηλότερες τομές στα προϊόντα εισαγωγής και γενικότερα σε προϊόντα σε σχέση με το μέσο εισόδημα.

Αν υποθέσουμε ότι η αυξημένη ανεργία είναι ο λόγος χαμηλών φορολογικών εσόδων από άμεσους φόρους, σε συνδυασμό με τους αυξημένους έμμεσους φόρους μπορούμε να δούμε ένα αρκετά δυσμενές φορολογικό σύστημα για πολίτες και επιχειρήσεις.

Σχήμα 3.5 Το σύνολο των εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα κατά τα έτη 2004 ως 2014

Το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων όπως θα δούμε αναλυτικά παρακάτω, είναι τα φορολογικά έσοδα. Συνεπώς η μικρή πτώση του ΑΕΠ σε συνδυασμό με την αύξηση της φορολογίας μας δίνουν μια εικόνα αύξηση των συνολικών εσόδων κατά τα τελευταία έτη. Στο παρακάτω γράφημα θα δούμε ότι ως ποσοστό ήταν χαμηλότερα από το μέσον όρο της ΕΕ-28 και της Ευρωζώνης, αλλά μετά το 2012 η Ελλάδα ξεπέρασε το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό μέσον όρο.

Σχήμα 3.6 Το σύνολο των εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα, την ΕΕ και την Ευρωζώνη κατά τα έτη 2004 ως 2014

Παρακάτω θα αναλύσουμε ανά χώρα τα φορολογικά έσοδα, ώστε να μπορέσουμε να τα συγκρίνουμε στα συμπεράσματα με τις αντίστοιχες δαπάνες ανά κράτος.

3.3 Ανάλυση ανά χώρα της φορολογικής κατάστασης σε ΕΕ-28 και Ευρωζώνη

Η Δανία, το Βέλγιο και η Γαλλία παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά φορολογικών εσόδων σε σχέση με το ΑΕΠ τους. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει απαραίτητα ότι έχουν και την υψηλότερη φορολογία, αλλά ίσως μικρότερη φοροδιαφυγή. Παρακάτω θα δούμε ότι η υψηλή φορολογία σε σχέση με το εισόδημα δεν σημαίνει απαραίτητα υψηλά φορολογικά έσοδα.

Το 2014, τα φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) στην ΕΕ-28 ανήλθαν στο 40,0% του ΑΕΠ, και αντιπροσωπεύουν περίπου το 89% των συνολικών κρατικών εσόδων. Η αναλογία των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ (ΕΑ-19) ήταν υψηλότερη από ό,τι στην ΕΕ-28, που είχε ποσοστό 41,5%. Η αναλογία φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ το 2014 ήταν υψηλότερη στη Δανία (50,8%), το Βέλγιο και τη Γαλλία (τόσο σε 47,9%).

Τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στη Ρουμανία (27,7% του ΑΕΠ), τη Βουλγαρία (27,8%), τη Λιθουανία (28,0%), καθώς και την Ελβετία (27,1%).

Μεταξύ των ετών 2013 και 2014 παρατηρήθηκαν μειώσεις του λόγου φόρος προς το ΑΕΠ σε οκτώ κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο) καθώς και στη Νορβηγία και την Ελβετία. Οι μεγαλύτερες μειώσεις του λόγου φόρου προς το ΑΕΠ παρατηρήθηκαν στη Νορβηγία (-1,0 ποσοστιαίες μονάδες, μετά από μια μείωση παρόμοιου μεγέθους το 2012-2013), την Τσεχική Δημοκρατία (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες.), Το Ηνωμένο Βασίλειο (-0,5, συνεχής μείωση κατά μια περίπου μονάδα έχει παρατηρηθεί από το 2011), το Βέλγιο και τη Σλοβενία (-0,3). Για το Λουξεμβούργο και την Ελβετία, οι παρατηρούμενες μειώσεις ήταν πολύ μικρές (κάτω από -0,1). Για την Πορτογαλία, υπήρξε μείωση της τάξης του -0,2.

Αυξήσεις των ποσοστών φόρου προς το ΑΕΠ παρατηρήθηκαν σε είκοσι κράτη μέλη καθώς και την Ισλανδία και τη Σερβία. Σε ποσοστιαίες μονάδες, οι μεγαλύτερες αυξήσεις σε ποσοστό επί του ΑΕΠ το 2013-2014 καταγράφηκαν από την Ισλανδία (2,9 εκατοστιαίες μονάδες), τη Δανία (από 48,1 στο 50,8% του ΑΕΠ, ή περίπου αύξηση 2.75% του ΑΕΠ), την Κύπρο (2,6 εκατοστιαίες μονάδες), Μάλτα (1,4 ποσοστιαίες μονάδες) και τη Σερβία (1,0). Ενώ η Κύπρος και η Μάλτα ανέφεραν συγκριτικά χαμηλή αναλογία φόρου προς το ΑΕΠ, η Δανία αύξησε το ποσοστό έχοντας ήδη σχετικά υψηλή αναλογία φόρου προς το ΑΕΠ.

Μεταξύ των χωρών που προσχώρησαν στην ΕΕ από το 2004 και μετά, η Ουγγαρία και η Σλοβενία είχαν τον υψηλότερο φόρο το 2014, σε ποσοστό 38,4% και 37,0% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Ακόμα κι έτσι, τα φορολογικά έσοδα και στις δύο χώρες παραμένουν χαμηλότερα από το μέσο όρο της ΕΕ.

Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι ο αριθμητικός μέσος όρος των 28 χωρών της ΕΕ είναι κάπως χαμηλότερος (37,1%) από τον αντίστοιχο σταθμισμένο μέσο όρο της ΕΕ (40,0%), λόγω των σχετικά χαμηλών επιπέδων του ΑΕΠ (και ως εκ τούτου, χαμηλό βάρος) για μερικές από τις χώρες που έχουν χαμηλά φορολογικά έσοδα.

Το 2014, τα φορολογικά έσοδα σε απόλυτους αριθμούς αυξήθηκαν σε 25 κράτη μέλη της ΕΕ.

Σε απόλυτους αριθμούς το 2013 έως 2014, το σύνολο των εσόδων από φόρους και κοινωνικές εισφορές μειώνεται μόνο σε τρία κράτη μέλη: την Τσεχική Δημοκρατία (3,4%, μετά από μείωση το 2012), την Κροατία (-0,7%) και τη Σουηδία (-1,5%), καθώς και από τη Νορβηγία και τη Σερβία. Τα φορολογικά έσοδα αυξήθηκαν σε απόλυτους αριθμούς στα άλλα 25 κράτη μέλη και τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Αξίζει να σημειωθεί ότι, τα απόλυτα φορολογικά έσοδα αυξήθηκαν στην Ελλάδα για πρώτη φορά από το 2008 και στην Κύπρο για πρώτη φορά από το 2011.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης στα φορολογικά έσοδα από το 2007 και μετά είναι εμφανή. Από την τελευταία αύξηση το 2007, η

αναλογία των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ στην ΕΕ-28 μειώθηκε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες σε 38,5% το 2010, ενώ ο δείκτης για την Ευρωζώνη μειώθηκε επίσης κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες από το υψηλότερο επίπεδό του 40,0% το 2007 σε 39,2% το 2010. Από το 2011 έως το 2014, τα φορολογικά έσοδα σε ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκαν σημαντικά, γεγονός που οφείλεται κυρίως σε μικρή αύξηση του ΑΕΠ, αλλά εφαρμογή πολιτικών αύξησης της φορολογίας και της λιτότητας.

Η εξέλιξη αυτή αντανακλά τα σημαντικά φορολογικά μέτρα που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών για να διορθώσουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα που αυξήθηκαν κατά την οικονομική κρίση. Τέτοια μέτρα είναι οι αυξήσεις του συντελεστή ΦΠΑ και η ψήφιση νέων φόρων, για παράδειγμα τραπεζικών εισφορών και φόρων επί των ακινήτων. Στην Ευρωζώνη τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ παραμένουν σε υψηλότερο επίπεδο από ό,τι της ΕΕ-28.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους τα φορολογικά έσοδα των κυβερνήσεων ποικίλλουν από έτος σε έτος. Θα χρειαζόταν μια ανάλυση σε μεγαλύτερο βάθος προκειμένου να εξηγήσουμε τα αίτια αυτών των μεταβολών στις συγκεκριμένες χώρες. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, οι βασικοί λόγοι είναι:

Οι αλλαγές στην οικονομία (επηρεάζουν τα επίπεδα της απασχόλησης, των πωλήσεων αγαθών και παροχής υπηρεσιών, κλπ.).

Αλλαγές στη φορολογική νομοθεσία (που επηρεάζουν τους φορολογικούς συντελεστές, τη φορολογική βάση, όρια, απαλλαγές, κλπ.) που με τη σειρά τους επηρεάζουν τα έσοδα και συνεπώς προκαλούν μεταβολές στο επίπεδο του ΑΕΠ.

Η κρίση, σε συνδυασμό με τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής που υιοθετήθηκαν στις χώρες της ΕΕ, είχε μια ισχυρή επίδραση στο επίπεδο και τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων κατά τα έτη 2009-2014, αν και τα πρώτα αποτελέσματα είχαν ήδη γίνει ορατά από το τρίτο τρίμηνο του 2008. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι ακόμα και όταν χρησιμοποιείται η ταχύτερα ενημερωμένη μέθοδος καταγραφής, οι

επιπτώσεις των αλλαγών στη νομοθεσία ή την οικονομική δραστηριότητα τείνουν να έχουν καθυστερημένη επίδραση στα φορολογικά έσοδα.

Ακόμη και σε απόλυτους αριθμούς, τα φορολογικά έσοδα μειώθηκαν στην ΕΕ και στη ζώνη του ευρώ μεταξύ 2008 και 2009 - για πρώτη φορά μετά το 1995. Ακολούθως αυξάνονται σταθερά και έφτασαν να ξεπεράσουν τα προ της κρίσης επίπεδα το 2011 και στις δύο ομάδες κρατών. Η αύξηση των φορολογικών εσόδων ήταν υψηλότερη από την αντίστοιχη αύξηση του ΑΕΠ, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του δείκτη φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ τόσο στην ΕΕ όσο και στη ζώνη του ευρώ.

Η ανάκαμψη των φορολογικών εσόδων στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ μπορεί τουλάχιστον εν μέρει να αποδοθεί σε ενεργά μέτρα αύξησης των εσόδων σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως για παράδειγμα οι αυξήσεις του συντελεστή ΦΠΑ, καθώς και την εισαγωγή νέων φόρων.

Οι άμεσοι φόροι παρέμειναν σταθεροί το 2014, ενώ οι έμμεσοι φόροι αυξήθηκαν και οι κοινωνικές εισφορές μειώθηκαν, για την ΕΕ-28 και την Ευρωζώνη.

Τα φορολογικά έσοδα μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις κύριες κατηγορίες:

Οι έμμεσοι φόροι που ορίζονται ως οι φόροι που συνδέονται με την παραγωγή και τις εισαγωγές (όπως φόροι προστιθέμενης αξίας - ΦΠΑ)

Οι άμεσοι φόροι που αντιπροσωπεύουν τους τρέχοντες φόρους εισοδήματος και περιουσίας, τους φόρους επί των καθαρών κοινωνικών εισφορών που περιλαμβάνουν πραγματικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (πληρωμή στα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης ή άλλα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης), τις τεκμαρτές κοινωνικές εισφορές, τις τεκμαρτές εισφορές που αφορούν το εισόδημα περιουσίας ορισμένων συστημάτων κοινωνικής και την τεκμαρτή παραγωγή ορισμένων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Το 2014, τα φορολογικά έσοδα στην ΕΕ-28 παρέμειναν σχετικά ισομερώς κατανομημένα μεταξύ των καθαρών κοινωνικών εισφορών (13,4% του ΑΕΠ), τους

φόρους επί της παραγωγής και των εισαγωγών (13,6%), και τους τρέχοντες φόρους εισοδήματος, περιουσίας κ.λπ. (12,8%).

Λόγω των διαφορετικών εθνικών φορολογικών δομών, οι έμμεσοι φόροι, οι άμεσοι φόροι και οι καθарές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης διαφέρουν σημαντικά σε σημασία από χώρα σε χώρα από την άποψη των φορολογικών εσόδων που παράγουν. Στην Ελλάδα υπάρχει κατηγοριοποίηση μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων με βάση τα παρακάτω:

Από μία πιο ουσιαστική οπτική, οι άμεσοι φόροι είναι οι επιβαλλόμενοι απ' ευθείας, επί στοιχείων τα οποία προσδιορίζουν άμεσα τη φοροδοτική ικανότητα, όπως είναι το εισόδημα και η περιουσία. Αντίθετα, οι έμμεσοι φόροι είναι οι επιβαλλόμενοι με αφορμή γεγονότα, με τα οποία εξωτερικεύεται η φοροδοτική ικανότητα, όπως είναι η κατανάλωση και γενικότερα η δαπάνη. Σύμφωνα με διάφορες επιστημονικές απόψεις, η διάκριση των φόρων γίνεται με βάση την επίπτωση τους.

Αναλυτικότερα, στον άμεσο φόρο ο βαρυνόμενος και ο καταβάλλων είναι ένα και το αυτό πρόσωπο και συνεπώς έχουμε άμεση επίπτωσή του. Αντίθετα, έμμεσος φόρος είναι ο φόρος έμμεσης επίπτωσης, όπου ο φορολογούμενος φορολογείται έμμεσα με βάση τη δαπάνη την οποία πραγματοποιεί. Σε κάποιες περιπτώσεις ορισμένοι φόροι παρουσιάζουν κοινά γνωρίσματα τόσο των άμεσων, όσο και των έμμεσων. Οι φόροι αυτοί καλούνται μικτοί.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα χαρακτηριστικά των άμεσων, έμμεσων και μικτών φόρων, είναι δυνατόν να ταξινομήσουμε ειδικότερα τους φόρους. Στους άμεσους φόρους περιλαμβάνονται οι φόροι: α) επί του εισοδήματος, β) επί της περιουσίας, ενώ στους έμμεσους περιέχονται οι φόροι επί των δαπανών. Τέλος, στους μικτούς φόρους αντιστοιχίζονται οι φόροι επί των συναλλαγών.

Για την ΕΕ-28, το μερίδιο των τρεχόντων φόρων εισοδήματος, περιουσίας, κ.λπ. έχει μειωθεί από το 2007, αλλά εμφανίστηκε αύξηση της τάξης των 0,2 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ το 2011, επιταχύνθηκε σε 0,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ το 2012, συνέχισε να αυξάνεται το 2013 (αύξηση της τάξης των 0,2 ποσοστιαίων

μονάδων του ΑΕΠ) και παρέμεινε στάσιμο μεταξύ των ετών 2013 και 2014. Αυτό μπορεί να οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση των φόρων επί των κερδών των επιχειρήσεων

Από το 2008 έως το 2009, το μερίδιο των άμεσων φόρων μειώθηκε περισσότερο από ό, τι το ΑΕΠ και η πτώση των άμεσων φόρων ήταν πιο έντονη από την πτώση των έμμεσων φόρων. Οι άμεσοι φόροι χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να φανεί η αλλαγή στις καταγραφές. Οι κύριες κατηγορίες των άμεσων φόρων είναι οι φόροι επί του εισοδήματος των φυσικών προσώπων και των επιχειρήσεων. Στην κρίση, οι φόροι επί των εισοδημάτων ή των κερδών επιχειρήσεων παρουσίασαν πτώση το 2008 και μειώθηκαν περαιτέρω το 2009. Παρά τη μείωση και την ταυτόχρονη φορολογική επιβάρυνση, η μείωση το 2009 ήταν μεγαλύτερη από τη μείωση των φόρων επί των ατομικών εισοδημάτων ή εισοδημάτων νοικοκυριών, τα οποία πλήττονται από την ανεργία.

Η καθυστέρηση στην ανάκαμψη θα μπορούσε επίσης να οφείλεται εν μέρει στις φορολογικές πολιτικές καταγραφής σε πολλά κράτη μέλη, που συμψηφίζουν τη ζημιά από τη φοροδιαφυγή μαζί με τα φορολογικά έσοδα

Οι φόροι επί της παραγωγής και των εισαγωγών αύξησαν το μερίδιό τους επί της συνολικής φορολογίας κατά τα έτη 2009-2014 σε σημείο που υπερβαίνει τα επίπεδα προ κρίσης του 2007. Αυτό οφείλεται εν μέρει την αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ σε πολλές χώρες και την εισαγωγή νέων φόρων.

Τα υψηλότερα ποσοστά των φόρων επί της παραγωγής και των εισαγωγών σε σχέση με το ΑΕΠ καταγράφηκαν στη Σουηδία (22,1%), τη Σερβία (18,9%), την Κροατία (18,8%), στην Ουγγαρία (18,6%) και τη Δανία (16,6%). Τα ποσοστά είναι σύμφωνα με το υψηλό συνολικό επίπεδο της φορολογίας στη Δανία και τη Σουηδία. Τα χαμηλότερα ποσοστά έμμεσων φόρων καταγράφηκαν στη Σλοβακία (10,8%) και τη Γερμανία (10,9%) και την Ελβετία (6,1%), με την τελευταία έχει ούτως ή άλλως χαμηλό επίπεδο φορολογίας.

Στην ΕΕ-28 το 2014, οι τρέχοντες φόροι εισοδήματος, περιουσίας, κ.λπ., ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήλθαν στο 12,8%, ενώ οι φόροι επί των ατομικών εισοδημάτων ή εισοδημάτων νοικοκυριών αντιστοιχούσαν το μεγαλύτερο μερίδιο αυτών (9,4% του ΑΕΠ) . Μέχρι στιγμής το υψηλότερο ποσοστό τρεχόντων φόρων εισοδήματος, περιουσίας, κ.λπ. σημειώνεται στη Δανία, η οποία το αύξησε στο 33,4% του ΑΕΠ τα τέλη του 2014.

Το συγκριτικά υψηλό ποσοστό στη Δανία οφείλεται στις αυξημένες κοινωνικές δαπάνες που χρηματοδοτούνται μέσω των φόρων εισοδήματος και, κατά συνέπεια, τα στοιχεία για τις καθαρές κοινωνικές εισφορές είναι πολύ χαμηλά σε σχέση με άλλες χώρες. Τα αμέσως επόμενα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται από την Ισλανδία, τη Σουηδία και τη Νορβηγία, οι οποίες έχουν 19,3%, 17,9% και 17,5% του ΑΕΠ αντίστοιχα για τους τρέχοντες φόρους εισοδήματος, περιουσίας, κ.λπ. Στο άλλο άκρο της κλίμακας βρίσκονται η Λιθουανία (5,1% του του ΑΕΠ το 2013) και η Βουλγαρία (5,3% του ΑΕΠ).

Οι καθαρές κοινωνικές εισφορές είναι κατηγορία φορολογικών εσόδων που προέρχονται κυρίως από τις λεγόμενες πραγματικές κοινωνικές εισφορές. Αυτή η πηγή κρατικών εσόδων περιέχει τις υποχρεωτικές και εθελοντικές εισφορές που καταβάλλονται στην κυβέρνηση από τους εργαζόμενους, τους εργοδότες και τους μη μισθωτούς.

Στις πραγματικές κοινωνικές εισφορές τα υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με το ΑΕΠ καταγράφηκαν στη Γαλλία (17,1%), τη Γερμανία (15,4%) και στην Ολλανδία (14,8%) και τα χαμηλότερα ποσοστά στη Δανία, τη Σουηδία και την Ισλανδία (0,8%, 3,6% και 3,7% αντίστοιχα). Στον αντίποδα είναι η Ελλάδα, η Πορτογαλία και το Βέλγιο (3,0% στην Ελλάδα, 2,8% στην Πορτογαλία και 2,6% στο Βέλγιο).

Ωστόσο μπορεί να υπάρχουν αποκλίσεις από τα πραγματικά στοιχεία λόγω διαφοράς στον τρόπο καταγραφής των φορολογικών εσόδων. Για τις χώρες που χρησιμοποιούν τη μέθοδο αξιολόγησης των δεδουλευμένων εγγραφής, μια μεταφορά κεφαλαίων μπορεί να καταγραφεί από τη γενική κυβέρνηση σε άλλους

τομείς της οικονομίας. Ένα παράδειγμα αφορά τους φόρους και τις κοινωνικές εισφορές που αποτιμήθηκαν αλλά δεν προβλέπεται να εισπραχθούν, ποσό το οποίο πρέπει να αφαιρεθεί από τα φορολογικά έσοδα, αν οι χώρες που χρησιμοποιούν το παραπάνω σύστημα καταγραφής θέλουν να έχουν αξιόπιστα δεδομένα. Οι χώρες που χρησιμοποιούν τη μέθοδο μετρητών καλούνται να αναπροσαρμόζουν τα ποσά. Το 2014, για την ΕΕ-28, η αναπροσαρμογή αυτή ανήλθε στο 0,1% του ΑΕΠ, με τα υψηλότερα ποσοστά να έχουν καταγραφεί για τη Δανία και την Ισπανία (και οι δύο 0,4%), τη Γαλλία (0,3%), καθώς και την Ελβετία (0,2%). Τα υψηλά ποσοστά στην κατηγορία αυτή για μια χώρα δεν σημαίνει ότι έχει λιγότερο αποτελεσματικό σύστημα είσπραξης των φόρων, αλλά σύστημα που χρειάζεται ειδική μεταχείριση των δεδομένων ώστε να είναι αξιόπιστα και επεξεργάσιμα.

Στην ΕΕ-28 το 2014, τα φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) των γενικών κυβερνήσεων αποτελούσαν το 53,0% του συνόλου των φορολογικών εσόδων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, ενώ οι πολιτειακές κυβερνήσεις (υπάρχουν μόνο στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ισπανία, την Αυστρία και την Ελβετία μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης) κατέγραψε ένα μερίδιο της τάξης του 5,9% των συνολικών φορολογικών εσόδων, οι τοπικές κυβερνήσεις κατέγραψαν 10,4% του συνόλου και κοινωνικά ταμεία ασφάλισης κατέγραψαν το 30,4% του συνόλου. Το υπόλοιπο (0,4% του συνόλου) κατέληξε στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, και αφορούσε κυρίως γεωργικές εισφορές και δασμούς εισαγωγής.

Η Ιρλανδία, η Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Νορβηγία δεν έχουν ξεχωριστά ταμεία κοινωνικής ασφάλισης και ως εκ τούτου έχουν πολύ χαμηλά επίπεδα εισφορών από αυτή την πηγή.

Τα έσοδα των κοινωνικών ταμείων ασφάλισης ήταν υψηλότερα στη Γαλλία (51,2% του συνόλου), τη Σλοβακία (42,3%), τη Λιθουανία (39,7%), την Ολλανδία (39,1%), τη Γερμανία (39,0%), τη Σλοβενία (38,5%) και την Πολωνία (37%). Στο άλλο άκρο της κλίμακας, η Δανία ανέφερε το χαμηλότερο ποσοστό (1,5% του συνόλου), γεγονός που οφείλεται στο ιδιαίτερο φορολογικό της, και στη Σουηδία όπου αντιστοιχούσε μόνο στο 6,4% των εσόδων από τους φόρους κι κοινωνικές εισφορές.

Στη Σουηδία (32,2% του συνόλου), τη Δανία (24,6%) και τη Φινλανδία (23,5%), καθώς και την Ισλανδία (24,5%), η αύξηση των φορολογικών εσόδων αντιστοιχεί σε πάνω από το ένα τέταρτο ή σχεδόν το ένα τέταρτο του συνόλου των φορολογικών εσόδων του 2014.

Σε ομοσπονδιακό χώρες αναφέρουν πολιτειακή κυβέρνηση, η σημασία της κυβέρνησης του κράτους φορολογικών εσόδων το 2014 κυμάνθηκε από 25,0% που καταγράφηκε από τα καντόνια της Ελβετίας, 22,9% που σημειώθηκε κατά κρατίδια στη Γερμανία στο 1,9% που σημειώθηκε κατά κρατίδια στην Αυστρία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Πριν εισέλθουμε στις δαπάνες αναλυτικά θα πρέπει να αναφέρουμε και πάλι το σημαντικό παράγοντα μείωσης του ΑΕΠ. Υπήρξε δραματική μείωση του ΑΕΠ από το 2008 και μετά, ενώ μέχρι το 2008 υπήρχε συνεχής αύξηση του ΑΕΠ. Η συνολική μείωση σε απόλυτους αριθμούς ήταν 64 εκατομμύρια ευρώ το 2014 σε σύγκριση με το 2008. Ο παράγοντας αυτός επηρεάζει σημαντικά το λόγο Δαπάνες/ΑΕΠ. Συνολικά οι δημόσιες δαπάνες είχαν συνεχής τάση αύξησης ως ποσοστό του ΑΕΠ σε όλη τη χρονική διάρκεια που εξετάζουμε. Το 2010 παρά τη δραματική μείωση του ΑΕΠ είχαμε ταυτόχρονα δραματική μείωση δαπανών. Όπως θα δούμε παρακάτω όμως, η σύγκριση των δαπανών της Ελλάδας σε σχέση με την ΕΕ και την Ευρωζώνη ως ποσοστό επί του ΑΕΠ συνεχίζουν να παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές κατανομής. Η Ελλάδα έχει σημαντικότερο πρόβλημα δημοσίου χρέους και συνεπώς αυξημένες υποχρεώσεις αποπληρωμής. Ο δείκτης γενικών δημοσίων δαπανών εμφανίζεται πολύ υψηλός λόγω αυτής της κατάστασης. Ένας άλλος δείκτης με εξαιρετικά υψηλά ποσοστά είναι ο δείκτης των δημοσίων δαπανών για εθνική άμυνα. Παρατηρούμε ότι υπάρχει πτωτική πορεία μετά το 2009, όπου ήταν η χρονιά που είχε και το μεγαλύτερο ύψος (3,3%). Ο δείκτης αυτός είναι υψηλά κυρίως λόγω των πρόσφατων γεγονότων που έλαβαν χώρα στο γεωπολιτικό μας περιβάλλον. Μέχρι και το 2012 το μέσον όρο δαπανών για ασφάλεια σε ΕΕ και Ευρωζώνη ήταν μεγαλύτερο του αντίστοιχου της Ελλάδας. Ωστόσο από το 2012 ως σήμερα παρατηρείται μια συνεχής αύξηση δαπανών. Παρότι όμως η Ελλάδα έχει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά μαζί με την Κύπρο και τη Βουλγαρία αναλογικά με το ΑΕΠ της, στη σελίδα της Eurostat πληροφορούμαστε ότι έχει το μικρότερο ποσοστό σε πυρασφάλεια στην Ευρώπη (μόλις το 0,3% του ΑΕΠ). Αυξημένες είναι και οι δαπάνες για οικονομικές δραστηριότητες. Γενικά μπορούμε να παρατηρήσουμε μια σταθερή προς ανοδική πορεία, η οποία όμως ανακόπτεται από το τεράστιο ποσοστό του 15% του ΑΕΠ. 66 Αυτή η τιμή οφείλεται στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών που έλαβε χώρα από το Δεκέμβριο του 2012 ως το Μάρτιο του 2013. Τα ποσοστά της Ελλάδας στον τομέα δημόσιες δαπάνες για

προστασία του περιβάλλοντος είναι εξαιρετικά αυξημένα τα τελευταία τρία χρόνια. Η μεγαλύτερη τιμή σημειώθηκε το 2013, στο αντικειμενικά υψηλό ποσοστό του 1,7%. Οι δαπάνες της Ελλάδας στον τομέα δημόσιες δαπάνες για στέγαση και υποδομές κοινής ωφέλειας είχαν αύξηση ως το 2009 και κατόπιν μειώθηκαν στη μισό. Γενικά μπορούμε να παρατηρήσουμε μια σταθερότητα στο συγκεκριμένο τομέα, με τιμές ανάμεσα στο 0,2 και 0,4%. Οι δαπάνες για την υγεία είχαν αυξητική πορεία ως το 2009, μετά σταθερή το 2010 και κατόπιν πτωτική. Το χαμηλότερο ποσοστό εμφανίζεται το 2014, στο 4,7%. Οι δαπάνες για τη θρησκεία και τον πολιτισμό στην Ελλάδα της περιόδου που εξετάζουμε δεν είχαν σημαντικές αυξομειώσεις ως ποσοστό επί του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα βρισκόταν στο 0,6 έως 0,7% του ΑΕΠ., ενώ στην Ευρωζώνη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σταθερά πάνω από τον ελληνικό μέσον όρο, σε ποσοστά μεταξύ 1 και 1,5%. Οι δαπάνες για την παιδεία είχαν σχετικά μικρή διακύμανση. Κυμαινόταν από το 3,4% έως το 4,6% του ΑΕΠ, ποσοστό χαμηλότερο αλλά σχετικά κοντά με τα αντίστοιχα ΕΕ και Ευρωζώνης. Υπήρξε σημαντική αύξηση των άμεσων φόρων σαν ποσοστό του ΑΕΠ από το 2011 και μετά. Σε συνδυασμό με το συνεχώς μειούμενο ΑΕΠ μπορούμε να πούμε ότι ίσως να μην υπήρξε ουσιαστική αλλαγή στη συνολική φορολογία, αλλά αλλαγή στην κατανομή των φόρων. Βλέπουμε ότι υπάρχει σημαντική αύξηση της έμμεσης φορολογίας από το 2011 και μετά, αντίστοιχη της αύξησης των φορολογικών εσόδων. Παρατηρούμε ότι ως ποσοστό η έμμεση φορολογία στην Ελλάδα είναι σχετικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της ΕΕ και της Ευρωζώνης, γεγονός που μας ωθεί να συμπεράνουμε ότι υπάρχουν υψηλότερες τομές στα προϊόντα εισαγωγής και γενικότερα σε προϊόντα σε σχέση με το μέσο εισόδημα. 67 Ως γενική εικόνα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαχείριση των δημοσίων δαπανών της Ελλάδας είναι σε άμεση συνάρτηση της πολιτικής για μείωση του χρέους. Σχεδόν σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με αποπληρωμή του δημοσίου χρέους εμφανίζονται αυξημένες τιμές, όπως και στην άμυνα. Μειωμένες τιμές εμφανίζονται στους δείκτες που σχετίζονται με την πρόνοια, παιδεία και δημόσια υγεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

INE.(2015). *Η ελληνική οικονομία και απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2014*. ΓΣΕΕ

Νάσιος, Κυριάκος.(2012). *Η επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων σε μακροοικονομία - μικροοικονομία*. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

Αργεΐτης, Γ., Δαφέρμος, Ι., Νικολαΐδη, Μ. (2011), *Κρίση δημόσιου χρέους στην Ελλάδα, Αιτίες και Προοπτικές ,Επιστημονικές Εκθέσεις (Reports) / 4*, INE ΓΣΕΕ

Τράπεζα της Ελλάδος.(2010). *Η ελληνική αγορά εργασίας, χαρακτηριστικά, εξελίξεις και προκλήσεις*. Αθήνα

<http://ec.europa.eu/eurostat>

<http://stats.oecd.org/>

<http://apografi.yap.gov.gr/apografi>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

UNIT Percentage of gross domestic product (GDP)
 SECTOR General government
 COFOG99 Total
 NA_ITEM Total general government expenditure

GEO/TIME	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
European Union (28 countries)	:	45,6	44,9	46,5	50,3	50,0	48,6	49,0	48,6	48,2
European Union (27 countries)	:	45,6	44,9	46,5	50,3	50,0	48,6	49,0	48,6	48,2
European Union (25 countries)	:	45,7	45,0	46,6	50,5	50,1	48,7	49,2	48,8	48,4
European Union (15 countries)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Euro area (19 countries)	:	46,0	45,3	46,6	50,7	50,5	49,1	49,7	49,6	49,4
Euro area (18 countries)	:	46,1	45,3	46,6	50,7	50,5	49,1	49,8	49,7	49,4
Euro area (17 countries)	:	46,1	45,4	46,6	50,7	50,5	49,1	49,8	49,7	49,5
Euro area (16 countries)	:	46,1	45,4	46,6	50,7	50,5	49,1	49,8	49,7	49,5
Euro area (15 countries)	:	46,1	45,4	46,7	50,7	50,5	49,1	49,7	49,6	:
Euro area (13 countries)	:	46,1	45,4	46,7	50,7	50,6	49,1	49,7	49,6	:
Euro area (12 countries)	:	46,1	45,4	46,7	50,7	50,6	49,1	49,7	49,6	:
Euro area (11 countries)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Belgium	51,4	48,4	48,2	50,3	54,1	53,3	54,4	55,8	55,6	55,1
Bulgaria	36,8	33,7	37,4	36,9	39,5	36,6	34,1	34,7	37,6	42,1
Czech Republic	41,8	40,8	40,0	40,2	43,6	43,0	42,9	44,5	42,6	42,6
Denmark	51,2	49,8	49,6	50,5	56,8	57,1	56,8	58,3	56,5	56,0
Germany	46,2	44,7	42,8	43,6	47,6	47,3	44,7	44,4	44,5	44,3
Estonia	34,0	33,6	34,1	39,7	46,1	40,5	37,4	39,1	38,3	38,0
Ireland	33,4	33,9	35,9	41,9	47,2	65,7	45,5	41,8	39,7	38,3
Greece	:	45,1	47,1	50,8	54,1	52,5	54,2	55,2	60,8	49,9
Spain	38,3	38,3	38,9	41,1	45,8	45,6	45,6	48,0	45,1	44,5
France	52,9	52,5	52,2	53,0	56,8	56,4	55,9	56,8	57,0	57,5
Croatia	45,2	45,1	44,9	44,7	47,3	47,2	48,8	47,1	47,8	48,2
Italy	47,1	47,6	46,8	47,8	51,1	49,9	49,1	50,8	51,0	51,2
Cyprus	39,3	38,8	37,7	38,6	42,3	42,2	42,5	41,9	41,4	48,7
Latvia	34,2	36,1	33,9	37,2	43,6	44,7	39,0	37,0	36,9	37,3
Lithuania	34,1	34,3	35,3	38,1	44,9	42,3	42,5	36,1	35,6	34,8
Luxembourg	43,0	39,7	37,7	39,6	45,3	44,2	43,3	44,6	43,3	42,4
Hungary	49,6	51,7	50,1	48,8	50,7	49,6	49,7	48,6	49,5	49,9
Malta	42,3	42,3	41,2	42,6	41,9	41,1	41,0	42,4	41,9	43,1
Netherlands	42,3	43,0	42,5	43,6	48,2	48,2	47,0	47,1	46,4	46,2

Austria	51,0	50,2	49,1	49,8	54,1	52,7	50,8	51,1	50,9	52,7
Poland	44,4	44,7	43,1	44,4	45,2	45,6	43,6	42,6	42,4	42,1
Portugal	46,7	45,2	44,5	45,3	50,2	51,8	50,0	48,5	49,9	51,7
Romania	33,4	35,3	38,2	38,8	40,6	39,6	39,1	36,5	35,2	34,9
Slovenia	44,9	44,2	42,2	43,9	48,2	49,3	50,0	48,6	60,3	49,8
Slovakia	39,6	38,6	36,1	36,7	43,9	42,0	40,5	40,1	41,0	41,6
Finland	49,3	48,3	46,8	48,3	54,8	54,8	54,4	56,2	57,5	58,1
Sweden	52,7	51,3	49,7	50,3	53,1	51,2	50,5	51,7	52,4	51,8
United Kingdom	42,8	42,9	42,8	46,6	49,6	48,8	46,9	46,8	44,9	43,9
Iceland	:	:	:	:	:	:	:	:	44,2	45,7
Norway	42,1	40,8	41,4	40,2	46,1	45,0	43,8	42,9	44,0	45,6
Switzerland	34,0	32,2	31,0	31,2	33,1	32,9	32,9	33,3	34,0	:

UNIT Percentage of gross domestic product (GDP)
SECTOR General government
COFOG99 General public services
NA_ITEM Total general government expenditure

GEO/TIME	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
European Union (28 countries)	:	6,4	6,4	6,6	6,7	6,7	6,9	6,9	6,9	6,7
European Union (27 countries)	:	6,4	6,4	6,6	6,7	6,7	6,9	6,9	6,9	6,7
European Union (25 countries)	:	6,4	6,4	6,6	6,8	6,7	6,9	6,9	6,9	6,7
European Union (15 countries)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Euro area (19 countries)	:	6,8	6,8	7,0	7,1	7,0	7,1	7,2	7,2	7,0
Euro area (18 countries)	:	6,8	6,8	7,0	7,1	7,0	7,1	7,2	7,2	7,1
Euro area (17 countries)	:	6,8	6,8	7,0	7,1	7,0	7,1	7,2	7,2	7,1
Euro area (16 countries)	:	6,8	6,8	7,0	7,1	7,0	7,1	7,2	7,2	7,1
Euro area (15 countries)	:	6,8	6,8	7,0	7,1	7,0	7,1	7,2	7,1	:
Euro area (13 countries)	:	6,8	6,8	7,0	7,1	7,0	7,1	7,2	7,1	:

Euro area (12 countries)	:	6,8	6,8	7,0	7,1	7,0	7,1	7,2	7,1	:
Euro area (11 countries)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Belgium	9,3	8,6	8,7	8,7	9,1	8,6	8,7	8,6	8,6	8,4
Bulgaria	6,0	4,5	7,3	5,0	7,1	3,8	3,8	3,5	3,6	6,3
Czech Republic	5,2	4,3	4,3	4,3	4,7	4,5	4,4	6,4	4,8	4,8
Denmark	6,8	6,8	6,7	7,1	7,9	7,9	8,2	9,2	7,6	7,2
Germany	6,3	6,2	6,1	6,4	6,6	6,6	6,7	6,5	6,4	6,3
Estonia	3,1	3,4	3,4	3,2	3,8	3,4	3,5	4,0	4,0	4,0
Ireland	3,7	3,4	3,5	3,9	4,6	5,4	5,9	6,5	6,6	6,1
Greece	:	11,0	11,6	11,5	12,2	12,3	12,9	10,9	9,8	9,9
Spain	5,1	5,0	4,9	5,1	5,6	5,5	6,2	6,6	7,1	6,9
France	7,4	6,9	7,1	7,2	7,2	6,8	6,8	6,9	6,9	6,7
Croatia	7,5	7,5	7,6	7,5	8,1	8,5	9,0	8,0	8,9	8,9
Italy	8,7	8,4	8,6	8,9	8,6	8,3	8,6	9,3	9,0	8,9
Cyprus	10,0	9,8	10,0	9,9	10,9	9,7	10,2	11,4	10,1	18,8
Latvia	3,8	4,1	3,9	3,8	4,7	4,8	4,8	4,8	4,8	4,9
Lithuania	5,1	4,2	4,0	4,0	4,4	4,6	8,5	4,5	5,3	4,6
Luxembourg	5,3	4,7	4,5	4,8	5,3	5,6	5,5	5,6	5,0	4,7
Hungary	9,4	9,5	9,5	9,3	10,1	9,4	9,0	9,6	10,3	10,2
Malta	7,1	7,3	7,0	7,3	7,8	6,8	7,2	7,4	7,0	7,1
Netherlands	5,9	5,7	5,5	5,7	5,5	5,7	5,3	5,2	5,1	5,2
Austria	7,8	7,8	7,6	7,3	7,9	7,7	7,4	7,3	7,2	6,9
Poland	5,9	5,7	5,4	5,4	5,6	5,6	5,6	5,7	5,7	5,0
Portugal	6,5	6,4	6,8	6,1	7,1	6,9	8,1	8,7	8,9	8,8
Romania	3,7	3,4	4,5	4,8	4,3	4,5	4,8	4,9	4,9	4,7
Slovenia	6,0	5,7	5,6	5,4	5,9	5,8	6,1	6,0	6,8	7,5
Slovakia	5,2	5,2	4,6	4,4	6,0	5,0	5,2	5,1	5,5	5,7
Finland	7,1	6,9	6,7	7,0	7,8	7,7	8,0	8,2	8,3	8,3

Sweden	7,8	7,7	7,7	7,8	7,4	7,4	7,6	7,7	7,8	7,8
United Kingdom	4,6	4,6	4,6	4,8	4,7	5,5	5,8	5,4	5,6	5,4
Iceland	:	:	:	:	:	:	:	:	8,3	8,2
Norway	5,1	5,6	5,9	5,3	5,3	5,0	4,6	4,3	4,3	4,4
Switzerland	4,3	4,2	4,0	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0	4,0	3,9